

అభివృద్ధి

అ శో క ర

ముద్దుకృష్ణ -

జీ జా వీ ల జీ

• బె జ వా డ •

మొదటికూర్పు
డిసెంబరు - 1934

మిథీల

1

2

పంచవటి

1

2

లంక

1 .

2

మ థి ల

1

[ఉదయం. పెద్ద ఉద్యానవనం. అజ్ఞాకుపెరిగినట్లు వింతవింత వృక్షాలు తరలా తీర్చినసోయగాన్ని తెలుపుతూఉన్నవి. చెండు చక్కని కార్తీరవృక్షముగ్ధ చలువరా... నైమిద వీర కూర్చుని వున్నది. ఒక చెలి చెంత నుంచి మాట్లాడుతూవున్నది. ఇంకొకచెలి తొందరగా ప్రవేశించి]

చెలి

అమ్మా, లంకేశ్వరులు రా సేవీస్తున్నారు.

వీర

నరే రమ్మ.

[చెలి నిష్క్రమణ]

[రావణుడు ప్రచేళం. ఇరవైఅయిదువత్సరాలయాతనలో వలె
ఉన్నాడు. ఆకారం, వదనం ఏతో గాంధీర్యాన్ని నూచిస్తూఉన్నవి.
వీత లేచి అహ్వనిస్తుంది]

నీత

ఆ ఆననం.

రావణుడు

మంచిది.

[చెరిగి కౌశ్ఠిరవృక్షంపైకు దూరంగా కట్టుకుంది]

నీత

లంకనుంచి ఇంతిదూరం ప్రయాణం మహాప్రయాస.

రావణుడు

కాదు. కార్యార్థికి ప్రయాస లేదు.

నీత

[చిరువ్వుకూ]

నాహనులు, అందుచేత పాటింపులేదు.

రావణుడు

అదికాదు. ఉత్సాహమూ, ఆత్మతా వేగన్ని అధిక
మించి దూరాన్ని తొందరగా దగ్గరకు లాగినవి.

అగోగం

8

సీత

ఎందుకూ అంత తొందర?

రావణుడు

జనకాజ్ఞ శిరసావహించడానికి; నా అదృష్టమును పరీక్షించుకొడానికి.

[సీత కాశీరవృక్షంపై చూస్తుంది]

రావణుడు

మర్నాడ నమనరించి నీఅనుజ్ఞపొందడానికే కాదు, మున్నందు నాహృదయం విప్పిచెప్పడాని కని ముఖ్యంగా వచ్చాను.

సీత

ఏమిటి?

రావణుడు

సీతా, దాపరికంలేకుండా చెప్పుతాను. ఊమించు. ప్రేమపహించుతూవున్న నాహృదయానికి శాంతి ఏదేవీవల్ల అని ప్రపంచమంతా శోధించాను. ఈ దురదృష్టజీవికి ఎక్కడా లభించలేదు. నిరుపిసంవత్సరం

విమానంలో కాశ్మీరానికి వెళ్తు మిథిలమీదుగా ప్రయాణం చేశాను, జనకులు పట్టణానికి నూతనాంకారాలు వ్రాచేయించినారు అని విని. అద్భుతవశాత్తు నీవు సాధోపరిచించి పట్టణాన్ని చూస్తున్నావు; నేను పట్టణంకోడ చూడవలెనని దూరనూచిలో చూస్తున్నాను విమానంనుంచి. నాభాగ్యంవల్ల నీవు కనిపించావు. నిన్న కల్లారి అచ్చపడేటట్టు చూసుకున్నాను. ఇంతలో నీవూ పైకి చూశావు నాకూ స్పృతి వచ్చింది. అది రాణివాసంకదా అని వెంటనే మరలినాను.

స్తోత్ర

[ఆశ్చర్యంతో]

ఏమిటీ, నిరుడు ఆయుధపూజనాడు ఆ వింతింగుల విమానంలో వెళ్లినది...

రావణుడు

ఔను, నేనే!

స్తోత్ర

ఎవరో విదేశీయులు పండుగలుచూడడానికి వచ్చానని చేటిని పంపించాను యంత్రశాలనుంచి ఆహ్వానించమని.

అగోగం

10

రావణుడు

అయ్యో, తెలిసికోలేకపోయినాను. అంతఃపురం అటు
మాడరా దని గాటిపోయాను.

ఇంతకూ ఆ నిమిషం నేను ఏదో అయిపోయినాను,
నాకు స్పృహలేదు. ఆ పోవడం పోవడం కాంచనగంగా
శిఖరం మీదుగా త్రివిష్ణుపం చేరుకున్నాను. ఆ పగలూ;
ఆ రాత్రి అంతా అక్కడనే గడిపాను. నేను ఇంతకాలం
అన్వేషిస్తున్నా ఆసందాన్ని దర్శించా నని హృదయం
వెచ్చగా చేసివేసింది. నాటినుంచీ నేటివరకూ ఒకే
సరీక్షగాలోడున్నాను, ఈ శుభదినం, ఈ స్వయంవరం...

స్తోత్ర

[నిట్టూరుస్తూ శ్లోతో]
మధువు తీసుకురా.

రావణుడు

[గురువుతో చెమర్చుకూపున్న ముఖం కుదురుకుంటూ]
స్తోత్రా, నామనన్ను విప్పిచెప్పడానికని వచ్చాను.
ఈ స్తోత్రపాటగా ఏమీ లోచడంలేదు. నన్ను తీమించి
చూసుకోవాలి

సీత

రావణా, నాకు జనకులయందు సంపూర్ణవిశ్వాసం.
వారిమాటకు నూటిగా నడుస్తాను. రేపేగదా స్వయంవరం.

[నిట్టాకుస్తుంది]

రావణుడు

[గర్జరిత]

సీతా, నన్ను గ్రహించావా?

సీత

అర్థం చేసుకున్నాను.

రావణుడు

ధన్యుణ్ణి! ఆ అనుగ్రహం చాలు!

సీత

రావణా, రేపటిదినం...

[వెలిగివై మధ్యపు రావణునికి సీతకూ ఇచ్చి దూరంగా నిజస్తుంది]

రావణుడు

[పక్కను పెట్టి]

సీతా, విస్తారం మాట్లాడుతూవున్నా నేమో, కాని
ఒక్కటే నన్ను బాధిస్తూవున్నది : నేను మహేశ్వర

అశోకం

12

ఆరాధకుడను. శివకార్తుకాన్ని వంచడ మంటే మనస్సు
మహాకలవరపడుతూవున్నది.

[సీత ఈ ఉపుకుంది]

రావణుడు

స్వయంవరానికి వచ్చినవారిని అందరినీ ఎరుగుదుము.
అందరిలోనూ ఇందులకు సమర్థులు ఇద్దరే: అయోధ్యా
రాజకుమారుడు రాముడూ, నేనూ. రాముడు సమ
ర్థుడు. అతనికి నాకూ ఒక్కటే భేదం యిందులో: అత
నికి శివకార్తుకం అని సంకోచం లేదు. నాకా గురుని
ధనస్సు ఒకకోర్కె ఫలించడానికి ముట్టడమూ అని
గుండెలలో ఒకసీరసం దిగలాగుతూ ఉన్నది. అందుచేత
ఇక ఆలోచన భయంకరంగా వున్నది. సీతా! ఎంతో
సమాధానవరచుకుంటున్నాను. ఇంతకాలం జీవిత
మంతా దేనికోసం పరితపించిందో దాన్ని పొందేట
ప్పుడే ఇంత విషమనమస్య ప్రాప్తిస్తుంది అనుకోలేదు.

ఒక్కటేసందేహం కలవరపెడుతూ ఉన్నది. నేను
రామునివలె ఒకభార్యను స్వీకరించడానికీ, నా ప్రతా
పాన్ని చూపడానికీ రాలేదు. ఏతీవ్రవాంఛతో జీవితం

వెర్రి పరుగుగా తిరుగుతూ బాధపడినానో ఆలోచించే
టప్పుడే నా కీవిషమస్థితి ప్రాప్తించినది. నేను సాధించ
లేనిది లే దనే గర్విని. గురుకార్ముకనమన్య కాకపోతే
నీకోసం నేను సాధించలేనిది లేదు. అయినా నీకోసం
అవరాధమనిపించినానరే ఇందుకూ పూనుకుంటున్నాను.
నేను లోపల కడుతూవున్న ఈ తీవ్రాందోళన ఈ జీవి
తంలో ఇంతవరకూ ఎరగను.

[అగ]

సహృదయురాలవు, సత్యాన్ని గ్రహించగలవు
గనుక బహిష్కరింపబడినా: శివకార్ముకాన్ని
ఎక్కువెట్టడములో మహాగురువుమీది భక్తివల్ల హృద
యం కంపించి నే నోడిపోవచ్చును. అప్పుడు జయించే
వాడు రాముడే! నీవు... నీవు...

[గర్జనతో]

నీవు రామునిభార్యవవుతావు.... కాని రాముడు
భర్త కాదు. అతని ఆశయం ప్రజలకు ఆదర్శనీయమైన
ప్రభువుగా కావలెనని. అతని ఆదర్శం అతనికి నీకూ
సుఖాన్ని కూర్చుడు. జీవితనమస్తం నీపాదాలదగ్గరపెట్టి

ని న్నారాధించగలప్రియుడు కావలెనని నీహృదయం
 ఏన్నాడైనానరే కోరితే ఆనాడుకూడా ఈ రావణుడు
 నీకు లభ్యుడని యెంచుకో. ఉన్నత్తుడనై చెప్పినది
 కాదు, సీతా!

సీత

[చాలాసేపు ఆగి]

నా స్వబుద్ధి ఇందులో వీలులేదు. రావణా, సర్వం
 విధికి, జుకులకూ వాదులుకన్నాను. రేపు అందరి
 సమస్యలూ పరిష్కారం.....

రావణుడు

సీతా, క్రతుకంతా తపస్సుగా శివుణ్ణి పూజించాను.
 ఇప్పుడు ఇన్నాళ్లబ్రతుకు వేరనలంతా నిన్ను కోరుకుం
 టున్నాను. గురువు రేపు పరీక్షిస్తాడో లేక...

చేటి

అమ్మా, మహారాజులు...

రావణుడు

రేపు స్వయంవరానికి...

స్తీతి

రావలసింది.

రావణుడు

కృతజ్ఞుడే! స్తీతా, సెలవు.

స్తీతి

సెలవు.

[రావణుడు స్తీతికలిసి చూస్తూ, చూపు విప్పులేక కొంచెం అసీ,
యత్నంతో శరీరాన్ని కనుపుతుని వెళ్ళిపోతాడు]

[తెర అగుతూ]

2

[సాయంత్రం. సగరు లోపలిభాగం. ఉద్యానవనంపైపు చూసూ
వున్న గది. హంసకేనాలో నువాసనమావం వింతగా గాలితో
నెనవేకుకుంటూ శ్రీశరీరంకన్నా ఆందంగా వొంపులు తరుగుతూ
అకాశమఖంగా వోయ్యారంగా ప్రయాణిస్తావుంది. మందమారుతం
నాజాకుసారభాలను నెత్తుడిగా తెస్తావుంది. నీత తోటలోని
పూలతీగలమీదుగా ప్రపంచాన్ని అర్థశత్రులతో కలలు కలలుగా
కంటూవున్నది. చేటి నెత్తుడిగా ప్రవేశించి తెచ్చిన పువ్వులు బల్ల
మీదపెం లో పడుతూ]

చేటి

అమ్మా, అయోధ్యా రాజకుమారిలు రామచంద్రులు
ఎరుకరచమన్నారు.

నీత

రన్నును.

[ఉరుకుని కూర్చుంటుంది]

[రాముడు ప్రతేకం. వయస్సు ఇరవైసంవత్సరాలవరే కనిపిస్తాడు,
ఎవ్వరూ లోపలకు ఆలోచించుకునే కన్నులు. సీత లేచి ఆహ్వానిస్తుంది]

రాముడు

మిథిల, అయోధ్యకన్నా ఇంత అందమైన ప్రదేశమని
అనుకోలేదు.

సీత

అయోధ్యలోవున్నంత గొప్పసౌధాలూ, వింతలూ
ఇక్కడ లేవని అంటారే!

రాముడు

మీ ఉద్యానవనాలకు తూగేవి మా రాజ్యంలోలేవు.

సీత

ఆ తరువులు రెండూ కాళ్ళీరునుంచి జనకులు ప్రత్యేకం
తెప్పించారు.

రాముడు

చాలా అందంగా ఉన్నవి!

సీత

ముఖం కొంతబడలికను సూచిస్తున్నది.

అనోకం

విశ్వామిత్రుల ఆశ్రమంలోనూ, దారిలోనూ కొంత
శ్రమ కలిగి నట్టు కూడా విన్నాను.

రాముడు

అందువల్ల కాదు. నదీవనాదుల సౌందర్యం చూడ
వలెననే అభిలాషతో గురుదేవులూ, తమ్ముడూ, నేనూ
కాలినడకను వచ్చాము.

సీత

కాలినడకనా !

రాముడు

ఇంతకూ ఇప్పుడు చూడడానికి వచ్చిన కారణమేమి
టంటే: నేను మనస్సు విప్పి చెప్పవలసిన విశేషాలు
వున్నవి. సావకాశంగా వినవలసింది.

సీత

మంచిది.

రాముడు

నేను దీపతాన్ని ఒక ఆశయానికి గురిగా చేసికోవలచు
కున్నాను. ఆశయాలు ప్రధానంగా ఎంచుకున్న

ప్రాణికి జీవితం కంటకప్రదం. నా ఆశయం: ఆదర్శ ప్రాయమైన జీవితాన్ని గడుపుతూ, 'రాజా' అన్నవాడు ప్రజలయెడ ఎటువంటి ఆదరాదురాగములు చూపి, తనకు అందువల్ల ఎన్నినష్టాలు కలిగినా భరించి, ఎన్నికష్టాలు తటస్థించినా వోర్చి, ప్రజలసౌఖ్యాలకు తన సౌఖ్యాలను త్యజించి, 'జనవాక్యం కర్తవ్యం'గా వివిధవి ఉండవలెనో, అవిధంగా బ్రతుకంతా గడచవలెనని!

సీత

ఒకవేళ ప్రజలు కోరరానికోర్కెలు కోరితే ?

రామూడు

ప్రజలు అంతటి దుర్మార్గులు, మూర్ఖులు కాదు అని నా అభిప్రాయము. అటువంటి కోర్కెలు కోరరు.

ఔను, ప్రజలు చాలామంది అమాయకులే, కాని కొందరు తుంటరులు లేరా? ఆ తుంటరులు ప్రజల ఆ అమాయకమునే కొంతవరకూ ఆకర్షించగలుగుతారు గదా, ఒక్కొక్కప్పుడు !

అగోరం

20

రాముడు

అవును. అది సంభవమే; సంభవమేకాదు తథ్యము. అటువంటి సందర్భాలలో నేను, సత్యాన్ని కాలం తెలియ బరచడానికి విడిచి, ఆ ప్రజావాక్యాన్ని కూడా పాటించుతాను. కాలం సత్యాన్ని ప్రకటిస్తుంది, ధర్మాన్ని గలిపిస్తుంది; తాత్కాలికంగా కష్టం నేను భరించుతాను.

సీత

ఎందుకూ, అటువంటి ప్రజాభిప్రాయాన్ని అణిచి నిర్మూలించేసి పాలించరాదూ? ఊరికీ ఆశయంవృథా యాన్ని గ్రహించడానికి అడుగుతున్నాను.

రాముడు

ఆ అడగడం చాలా సంతోషం. ఎందుకంటే నన్ను అర్థంచేసుకొని, నా ఆశయాలను అంగీకరించి, అనుజ్ఞ ఇయ్యకపోతే రేణుతి స్వయంవరంతో నాకు నిమిత్తం లేదు

సీతా! ఎందుకంటే నా భార్య అన్నింటిలో నా సహ ధర్మచానిగా ఉండవలె. ఆమె అందరి భార్యలవంటి భార్య కానేరదు. ఎరుగుదును, నేను ఎంచుకున్న జీవితం

ఎన్నో కష్టాలకు నన్ను గురి చేస్తుంది; ఏ నీరససమయం లోనో నేనే లొంగి దారిద్ర్యపేటంతటి బాధలుకూడా రాగలవని నాబుద్ధికి ఇప్పుడే తోస్తున్నది. నా సహ ధర్మిచారిణిగా నిలిచే ఆమెకు ఎంత వేదన కలుగుతుందో నేను గ్రహించగలను.

శ్రీహృదయం నేను ఎరుగుదును: కష్టాలకు వోర్పు కునే మహత్తరమైన సహజశక్తి ఉన్నది దానిలో. తనకు కలిగిన కష్టాలను ఓర్చడమే కాకుండా, ఇతరులకష్టాలను చూసి స్వవిషయంకన్నా బాధకడే ఒక గొప్ప విశేషత వున్నది శ్రీ ఆనే ఆ అద్భుతసృష్టిలో!

నీర

[ఎంతో గౌరవంతో చూస్తూ]

ఈ వాక్యాలు నాకు సిగ్గు కలిగిస్తున్నవి.

రాముడు

స్వభావంగావున్న మార్చివంచేత ! నీవు జనకులకు అల్లారు ముద్దుబిడ్డవు, ఆయన నిన్ను తమ కన్నలవెలు గుగా పెంచుతున్నారు.

అనోగం

సీత

అయ్యో, వృథాగా అడ్డుపడ్డాను. నాసంగతికేమి?
ఆ ఆశయంసంగతి పూర్తిగా వినవలెనని ఆత్మతగా
ఉన్నది.

రాముడు

పూర్తిగా గ్రహించేవరకూ తర్కించుకోవలసినదే ఈ
విషయం.

సీత

ఓను, సంపూర్ణంగా అర్థంచేసుకోవలెనని నాకూ
వున్నది.

రాముడు

ప్రజాపాలనను అంగీకరించినరాజు ఎల్లకాలములా
వీధిగా ఉండవలెనో అటువంటి ఆదర్శాన్ని నా జీవి
తంలో చూపవలెనని నా ఆశ. నన్ను చెట్టబట్టిన సహ
ధర్మచారిణి కూడా నా ఆశయాన్ని గ్రహించి అందులకు
తగిన తేజస్సునూ బలమునూ కూర్చే జీవి శాక
పోతే వీలులేదు. నాపూనికే ఎటువంటిదంటే, అవసరమై
సక్ష్మడు, నా ఆదర్శంనిమిత్తం, ప్రజలనిమిత్తం నా సర్వ

సాఖ్యాలను విడనాడడమే కాకుండా, రాజ్యాన్ని...

[తలవంచి]

ఎంత భరించరానిదయినా కళత్రాన్ని సహితము విస
జ్జించుతాను...

[నీతకన్నలలోనికి చూస్తూ]

అందుచేత రేపు స్వయంవరానికి నేను ప్రవేశించే
లోపున బాగా ఆలోచించుకొని, నన్ను పూర్తిగా గ్రహిం
చుకుని, నా ఆశయాన్ని అంగీకరించి, నావల్లను జీవి
తంలో కలగబోయే బాధలు ఓర్చుకొగలందులకు మన
స్ఫూర్తిగా అంగీకారమైతే నాకు అనుజ్ఞ వంపవలసింది.
ఆ అనుజ్ఞ రానిదే, నేను స్వయంవరానికి రాలేను.

[ఇద్దరూ చాలాసేపు నిశ్శబ్దం]

నీత

[సన్నని గొంతుతో]

రామా, శివునిధనస్సు సామాన్యులు ఎక్కు పెట్టలేకనీ,
అంతటి మహాపురుషుడే నా అదృష్టంవల్ల నాకు తోడునీడ
కాగలడనీ, స్వయంవరం ప్రకటించేముందు జనకులు చెప్పి
నారు. నాకు జనకులమీద ప్రేమా, గౌరవమే కాకుండా,

అపోగం

వారి సత్సంకల్పమునందూ, కవిత్వరయందూ ఎంతో విశ్వాసం. అందుచేత సమస్తమూ జనకులకూ, విధికి విడిచిపెట్టాను. ఇక కష్టాలకు నేను వెరవను. మునుకు మా తల్లితరవాత. ఆమెపుత్రికను అనిపించుకోగలిగినంత వరీక్ష నా జన్మలో కలిగితే సంతోషమే. ఈ ఆశ యాలు గొప్పవి. ఇవి నన్ను భయపెట్టడం లేదు సరే గదా, ఆకర్షిస్తూ ఉన్నవికూడా.

రేపటిసంగతి: నా భవిష్యత్తును విధికి విల్లునకూ ముడిపిస్తే సమస్తమూ పవిత్రులు జనకులకు విడిచిపెట్టాను. ఇక నా స్వబుద్ధిలేదు. రావణుడుకూడా ప్రశ్నిస్తే ఇంతే చెప్పారు ...

రాముడు

రావణుణ్ణి కలుసుకున్నాను. ప్రణయస్వరూపిణి అయిన దేవీకై తాను లోకమంతా భ్రమించి ఆ కవిత్వ మూర్తిని నీలో దర్శించాననీ, అందుచేతనే శివకార్యక మైనా యత్నిస్తున్నాననీ అన్నాడు. అతను పూర్తిగా ప్రియుడు. జీవితం ప్రేమగా సుఖంగా ఆనుభవించడం వినా ఇతరం ఎంచుకు...

సీత

ఓను, ఏమీ దాచరికంలేకుండా విస్పష్టంగా చెబుతే
విన్నాను.

రాముడు

కాని, సీతా, నా ఆశయం అందుకు పూర్తిగా భిన్నం

సీత

ఓను

రాముడు

మరి, రేపు స్వయంవరానికి...

సీత

రావలసినది. నేను సర్వం అర్థంచేసుకున్నాను. ఆ
ఆశయాలు అంగీకారమే.

రాముడు

కృతజ్ఞుణ్ణి! అంతకన్నావేరు ఏమీ వొద్దు. నన్ను
గ్రహించి, నా ఆశయాలు అంగీకరిస్తే చాలు. చాలా శ్రమ
కలిగించాను.

అంగీకం

26

సీత

అహ, శ్రమ యేమిటి?

రాముడు

ఇక నేను సెలవుతీసుకుంటాను.

చేటి

[ప్రవేశించి] అమ్మా

సీత

[శబ్దం] సెలవు.

రాముడు

సెలవు.

[నిష్క్రమణం]

[తెర, అంతంగా]

పంచవటి

1

[గోదావరీతీరం. చిక్కగా అల్లుకున్న తమాలకృత్తులక్రింద బట్టుగా కనబడుతున్న పర్వతాల. కుటీరించుట్టూ మల్లె, జాజి, రేరాణి, మందార విరియబూస్తూ మహాసముద్ర దళజల్లుతూ ఉన్నవి.

ఒక జింకపిల్ల చెట్టుమీద వాలిన కాకిని చూసి గంతులువేస్తున్నది. రాముడూ, సీతా సోపానంకలె యిమిడిన తలమీద పారిజాతంబివసు కూర్చున్నారు. సీత ఆలోచనలో మునిగివున్నది. రామునికళ్లు కదిలి పోతూ ఉన్నవి.

సీతభుజంమీద చెయ్యివేసి దగ్గరగా తీసుకుంటాడు. ఆమె దీర్ఘంగా నిశ్వాసిస్తుంది.]

రాముడు

[మృగంగా]

సీతా, ఈ రాముడు ని న్నెన్నికప్పుడు పెరుతున్నాడు ...

అగోకం

సీత

[తోందరగా]

అట్లా అసవోద్దు. నా రామచంద్రుడు వక్తను వుండగా నాకు కష్టాలా! ఎక్కడూ అట్లా అనుకోవద్దు.

రాముడు

కాదు, సీతా, నీవు సుకుమారివి...

సీత

[అడ్డుపచ్చి]

నీవుమాత్రం సుకుమార రాజకుమారుడవు కావా? నేనేనా అంత కష్టాలకు ఓర్వలేనిదానను?

రాముడు

అయింపుటికీ చిన్నతనంనుంచీ విలువిద్య, గుర్రపుస్వారి, మల్లయుద్ధం నేర్వడంలో ఈ శరీరం చాలా శ్రమలకు అలవాటుపడినది. నీవు...

సీత

ఏమీ, నేనుమాత్రం విలువిద్యా, గుర్రపుస్వారి ఎరగనా? నేనూ శ్రమలకోర్చి విద్యలు నేర్చుకున్నాను.

నీవెంత సుకుమారుడవో నేనూ అంతే సుకుమారిని.
నీకే భరించడం కష్టం. నీకు ప్రజలు, రాజ్యం, తల్లులూ
అనే ఆలోచనలు ఉండడమువల్ల ఇతర బాధలుకూడా
వున్నవి. నాకు ఒక్కరాముడే, ఇంకామీ అవసరం
లేదు. నా రామచంద్రుడు నాకక్కనే వున్నాడు, నాకు
ఏ విచారమూ లేదు.

రాముడు

[స్త్రీవతో పీఠక కాగిలించుకుని]

సీతా, ధైర్యసాహసాలలో, ఓరిమిలో, బలంలో
తక్కువని కాదు. స్త్రీవని కాదు. కాని, అంతఃపురా
లలో జీవితం ఒకే ఆనందంగా, నిశ్వాసమంటే యెరగ
కుండా ఉండే నీవు, అడవులపాలు కావడము నావల్లను
కదా అని...

సీత

రామూ, సహధర్మచారిణిగదా అని, ఇట్లా రాక
పోకే ప్రజలు ఏమనిపోతారో అని

[రాముడికి కన్నులొంకాడుతని]

వెంట రాలేదు. నీ బాధ్యత లేదు. నీవు రమ్మంటే
కానిసగా రాలేదు. రామునితో జీవితంవినా సీతలేదు.

అడవులలోనూ ఆసందం వున్నది. నా రామచంద్రుడున్నాడు, నాకు ఏమీ అక్కరలేదని వచ్చాను.

రాముడు

సీతా కృతజ్ఞుణ్ణి, ధన్యుణ్ణి! ఆనాడు నా అరణ్యవాస మయ్యేవరకూ మిథిలలో వుండమని అన్నాను, నావల్ల నీకు కష్టాలు ఎందుకు అనే భావంతోనే. అప్పుడే లోపలి నుంచి వృద్ధయం సీత దండను లేచిదే జీవితం భరించ గలవా ? అని పొడిచింది.

సీత

[రాముణ్ణి కాగిలించుకుని ఒక్కక్కటి తల అతనిభుజంమీద వార్చి, నిట్టూర్చి]

రామా, నాకు యేమీ వొద్దు, రాణివాసం, రాజ్యం, వ్రజలు ఏమీ వొద్దు. ఇక్కడ ఈ పర్ణశాలలో ఇట్లా కలకాలం సుఖంగా ఉండిపోదాం! ఈ శేష్యగుంపులూ, ఈ గోదావరి నన్ననిసంగీతమూ, ఈ పువ్వులూ ఈ లతలూ ఈ తమాలములూ నా రాముడూ నాకు చాలు !

రాముడు

సీతా, నీ ప్రేమ నా జీవితంగట్లు పొద్దిపోతూవున్నది. నీవు లేకపోతే బ్రతుకు దుర్లభం. కాని సీతా, నాకు ఈ సౌఖ్యాలతో తృప్తిలేదు. ఇంతకన్నా యెక్కువ ఏదో వున్న దనిపిస్తుంది: ఎప్పుడూ సౌఖ్యాలు అనుభవిస్తూ, జీవితం అవిచ్ఛిన్నమైన ఆనందంగా, జీవిత సంగీతంగా, అమృతప్రాయంగా గడపవలెనంటే రావణుడే తగిన వాడు

[వీర గుచ్ఛకపోయేచూపు చూస్తుంది రాముణ్ణి]

కాని సీతా! నేను సాధారణం రక్షగా, నీవు సాధారణ భార్యగా, ప్రాకండిక సౌఖ్యాలను సంపూర్ణంగా నుభవైక రతిలో ఆనందించి తరలిపోవలెనని లేదు. యుగ యుగాలు, కాలాంతం, ప్రపంచానికి వెలుగుదారి చూపుతూ, నిర్మలజీవస్సుతో ఆకాశగర్భాంతిర్భాగం నుంచి దివ్యజీవస్సు వెదజల్లే తారగా నీన్న నిల్వ వలె నని, నీ కళ్ళనే నేను ఆ విధినే నిలవవలెనని ఉంటుంది. ఒక్కొక్కప్పుడు నీ కవిప్రేమ ప్రవాహంలో, ఆ అమృతవాహినిలో మునిగి కొట్టుకుపోతూ

న్నప్పుడు, నీ వలపుమెరుపు నా కన్నులు మిరుమిట్లు
 కొలిపినప్పుడు, ఈ ధన్యజీవితం సుఖస్వప్నంగా తరిలి
 పోవడానికి ఈ అపూర్వప్రేమ చాలు, నాకు సీతచాలు,
 అన్యచింత లేకుండా మైమగచి నీ క్రింగంటినీడలో చల్ల
 గా హాయిగా పరిపూర్ణానందంలో ప్రేమాస్త్రుడనై
 నిలిచిపోతే చాలదా, అనుకుంటాను.

ఆ నిమిషం, స్థూలదృష్టికి కనబడని ఒక తర్జని,
 'రామా, ఒక గుండెనిద్దా, ఒక ముందువెలుగు, ఒక
 నాల్గవపురుషార్థము కల్పించడానికి సృష్టికోరిన మహా
 దేవత! నీ ఆనందము పొరలుకప్పుతూవున్నది, నీ
 ఆశయం మరుగునడుతుంది జాగ్రత్త' అని నాకు దారి
 చూపుతుంది. నీవు నాదృష్టిలో మహాదేవిగా ఉన్నత
 స్థానంలో గోచరించుతావు. నీవు కేవలం సౌఖ్యాలనే
 ఆసించుతే భౌతికజీవితానందం అనుభవించడంలో
 అడ్విలీయుడు, తన సమస్తమూ నీకు ధారపోసి ఎడతెగని
 ఆనందంలో ఓలలాడించే శక్తిగలవాడూ అయిన
 రావణుడే నీకు...

[నీత రామునినొర మాడుంది. ఇరింగవంత్ ప్రశ్నాదు; ఇంకతా
'నీతారామా' అనే గంభీరస్వరం వివలకుతుంది. ఇద్దరూ ఉలికిపడ
తారు]

రాముడు

ఈ గంభీరస్వరం ఎవరిది?

నీత

రావణునిగొంతులా వున్నది.

రాముడు

ఔను కదూ, నీకు ఎంతజ్ఞాపకం!

[రావణుడు ప్రవేశిస్తాడు. వెంట లక్ష్మణుడు భేరితో విల్లతో
ఒక్కొక్కరుగానే అగిపోతాడు. రావణుని నీత ముందు మాడుతుంది. రావ
ణుడు భేరి శ్రేణిపట్టి నీతా రాముడూ అభినందిస్తారు]

నీతారాములు

రావణా, సుస్వాగతం!

రావణుడు

ధన్యోస్తి! రామా, లక్ష్మణుడు ఏం తీవ్రంగా వున్నాడు

రాముడు

ఏమి?

రావణుడు

నన్ను పోరాడని వారించి, తొందరగా విల్లు తీశాడు. అతనికి సీతాదేవిమీది గౌరవాన్ని పాటించి విరోధం పూస నన్నాను.

[అత్తణుడు ఇంకా తీవ్రంగా చూస్తున్నాడు రావణుణ్ణి]

రాముడు

[చిరునవ్వుతూ]

తమ్ముడూ, రావణుడు అణిధి, గౌరవార్హుడు.

[రావణునితో] తొందర.

[అత్తణుడు కుటీరం వెనుక ఉన్న చీకటిచెట్లక్రిందికి వెళ్ళిపోతాడు]

నీరాక చాలా వింతగా ఉన్నది. ఇప్పుడే నీసంగతి చెప్పుకుంటున్నాము ప్రసంగవశాత్తు.

రావణుడు

సుహృద్బాంధవులు మిమ్మల్ని ఎరగనా!

సీత

[చిరునవ్వుతో]

రావణా, ఇక్కడ ఆసనాలు శిలలు, ఆతిథ్యం చల్లని గోదావరీమారుతాలూ, వనలతల సౌరభాలూ. ఇంత

కన్నా నీవు కోరడానికి వీలులేదు. అందుచేత ఆ శిలా
వేదిమీద కూర్చో.

రావణుడు

[సంతోషంగా]

మీరు ఎక్కడఉంటే అక్కడనే ఆనందం ఉంటుంది.
మీ అపూర్వవృద్ధులు ఇచ్చే ఆతిథ్యంకన్నా
చల్లనిఆతిథ్యం లేదు.

సీత

నీది పొరబాటు. మాకు ఇక్కడ శబరి యిచ్చిన
ఆతిథ్యం చూస్తే ఇట్లా అనవు.

రావణుడు

ఔను, విన్నాను ఆ మహాభక్తురాలి కథంతా. సీతా
రాములకు జీవితసర్వస్వంలోని అమూల్యాన్నీ అర్పించి
ఆహ్వానించనివారు త్రిలోకాలలోనూ ఉండరు.

రాముడు

రావణా, శబరిచరిత్ర ఆచంద్రతారం నిలుస్తుంది
నుమా! ఏమి వాళ్లు తెలియని ధక్తి, నన్ను చూసి
నేనే సిగ్గుపడేటంతగా...

అగోళం

౫౬

రావణుడు

నేను ఆ శబరిని కాకపోయినానే అని ఇప్పుడు సిగ్గు
పడుతున్నాను.

స్తోత్ర

ఏమి చమత్కారం !

రావణుడు

ఇది చమత్కారాని కన్నమాట కాదు, నా గుండె
లలోనుంచి వచ్చినది.

రాముడు

[చిరునవ్వుతూ]

లంకేశ్వరులకు ఇటువంటి స్థితు లెందుకు ?

రావణుడు

నేను వచ్చినకార్యానికి బెదురు కల్పించారు.

స్తోత్ర

ఏమిటి ఆకార్యము? మాచేతనైసంత సహాయం
చేస్తాము. చెప్పక సందేహ మెందుకు ?

రాముడు

సావధానంగా ఉన్నాము. ఏమి టాకార్యము ? మా
వల్ల కాగల దయితే...

రావణుడు

మీవల్ల కాదగినదే.

నీత

అయితే ఈ ఆందోళనా, ఆలస్యం ఎందుకు ?

రావణుడు

మీరు అంగీకరించరేమో అని సంకోచం.

నీత

అబ్బ, ఈ ఘోషంతా యెందుకు అసలు చెప్పక !

రావణుడు

మీరు ఆ యోధ్య విడిచినాటినుంచీ నేను ఆందోళన లోనే ఉన్నాను. కైకకు లోబడిన మీ శంఖి దళాధిపతిని కోరిక ప్రకారం మీరు పథాలు గుసంవత్సరాలు అరణ్య వాసం బయలుదేరినట్లు విన్నాను. మీరు చిత్రకూటంలో ఉండగానే దర్శించవలె ననుకున్నాను, కాని మీరు అంగీకరించరని, అయినా యత్నించవద్దా అని, ఇంతకాలం ఆలోచనలో వ్యర్థపరిచాను. నిన్న శబరికథ విసగానే మహాసిగ్గుపడ్డాను, నేను మొదటివాడను కాక పోయినాను కదా అని.

అశోకం

38

నీత

అబ్బా, ఎంతకూ అసలుచెప్పవే!

రావణుడు

మీరు ఈ అడవులలో బాధలుపడడం నాకు
కష్టంగా వున్నది.

నీత

నీకు తెలియదు ఇవి కష్టా లనుకుంటున్నావు. మాతో
ఉంటే నీకూ ఇందులో సౌఖ్యం తెలుస్తుంది.

రావణుడు

ధన్యణ్ణి, అంతకన్నానా!

రాముడు

రావణా, నీ ఆలోచన వికడంకాలేదు.

రావణుడు

నాది చిన్నకోర్కె ఉన్నది.

నీత

చెప్పవేం?

రావణుడు

నన్ను అపార్థం చేసికోవద్దు. నాకు నీతయెడలా,

నీయెడలాగల ఆడరాభిమానాలూ, ప్రేమామీకు తెలుసును. మీరు ఈ అడవులలో బాధలు పడడము నాకు కష్టంగా వున్నది ఈ పంచవటికి లంక అయోధ్య కన్న దగ్గర. మీరు లంకావారికి వచ్చి, అక్కడ మీగతాకాలం గడపండి.

రాముడు

రావణా, నీ ఆడరానికి కృతజ్ఞులము, కాని నీలు కాదు.

రావణుడు

విను. నేను లంకా, రాజ్యాన్ని, సమస్తమూ మీ అధీనం చేస్తాను. నాకు తెలుసును, నీ నక్కడఉంటే కొంత అపకీర్తి కలుగుతుంది. అందుకని నేను ఇంకా ఆగ్నేయంగా పోయి అక్కడ నూతనరాజ్యస్థాపన చేసుకుంటాను. నీశ ఈ అడవులలో, ఈచిక్కులు, చాలా బాధగా వున్నది రామా!

నీశ

నీ మనస్సు, ఆ పవిత్రత గ్రహించక అనుకోకు, కాని ఈజీవితంలోనూ అనిర్వచనీయమైన ఆనందం ఒకటి ఉన్నది.

అశోకం

రాముడు

సీత చెప్పినదీ నిజమే. అదిగాక నీవు ఇంత ప్రేమతో ఆహ్వానించినా అంగీకరించడానికి వీలులేదు. తమిళం. పితృవాక్యపరిపాలనకు అంగీకరించినాడు సీతను మిథిలకు పంపి ఒంటరిగా బయలుదేరవలె ననుకున్నాను, కాని ఆమె అంగీకరించలేదు. అప్పుడే దీనిలో ఏదో విధివ్రోద్బలం ఉన్నది అనుకున్నాను.

రావణుడు

రామా, నేను మునిగి తేలలేనిలోతు ఏదో నీలోనుంచి నన్ను ఆకరిస్తూఉన్నది.

సీత

రాముడు నీకు విశదమవుతున్నాడు.

రావణుడు

నేను లంకలో వున్నప్పటికీ, ఎంతఅనుభవానికి ఆవకాశాలున్నప్పటికీ మీమీదనే శృష్టి నిలిచి బాధగా ఉంటూవున్నది.

సీత

[బాధతో]

మే మేమి చేయగలము.

రాముడు

రావణా, నీతటయ్య నీ వెరగవు. నాకే అవసరమైన దైర్యాన్ని కూరుస్తుంది. మాస్థితికి నీవు అంత ఆలోచించ నవసరం లేదు.

రావణుడు

అవును. యుందే అనుకున్నాను ఇదంతా. అయినా, ఎప్పుడు కోరినా లంక మీయధీనం. నేను మీయిష్టాను వర్తిని. నీతకోసం ఏది చెయ్యమన్నా సంసిద్ధుణ్ణి.

నీత

రావణా, నీవూ రాముడూ నాప్రశంసమాత్రమే ఆలోచిస్తున్నారు; కాని, నీలో ఒక గొప్పశక్తి ఓరిమిని తెలుపుతూన్నది, నేను వెనుకీనేటట్టుగా.

రాముడు

ఔను. వీరిలో ఒకగొప్పఉదారత వున్నది. నిన్న మీచెల్లెలు వచ్చి, ఇక్కడనే వుండి మా కష్టనిష్ఠు రాలకు తోడ్పడతానని ఎంతో చట్టుపట్టినది. వారించడం మహాకష్టమయింది. నీత ఎంతో బ్రతిమాలిలేగాని వదలలేదు.

అశోకం

రావణుడు

సరే, ఎప్పుడూ మీ అధీనుల మని ఎంచుకుంటే
చాలు.

సీత, రాముడు

ఎంతమాట!

సీత

భోజనసమయం అయింది.

రాముడు

లక్ష్మణా, రావణునకు నీ లిప్పించు !

సీత

లక్ష్మణు డెందుకు, నేను ఇస్తున్నాను.

[ముగ్ధురూ పర్ణకాం ప్రళయస్తాడు]

[తెర కాంతంగా]

2

[పంచటిదగ్గరనే గోదావరితీరము, అరణ్యం. రావణుడు చెల్లెలిని కలుసుకున్నాడు. ఆమె ఎవరినైనా పరే అర్హించగలిగినంత అందంగా ఉన్నది.]

రావణుడు

ఈస్త్రాంతాలకు ఎందుకు వచ్చావు శూ ?

శూ

[నవ్వుతూ]

నీవు ఎందుకు వచ్చావు ?

రావణుడు

ఎరగనట్టు అడుగుతున్నావు, నీతను చూడడానికి.

శూ

విశేషా లేమిటి ? నేనె నీకు సహాయం చెయ్యడానికి వచ్చాను.

అశోకం

రావణుడు

అలాగా, ఏంసహాయం చెయ్యగలవు !

శూ

నీకు నీత లభించేటట్టు చేస్తాను. విన నవ్వడంకాదు...

రావణుడు

ఇది హాస్యాస్పదంగానే వున్నది. నీతహృదయం పూర్తిగా గ్రహించాను. ఆమె రాముని అణువు అణువునా ప్రేమిస్తూవున్నది. నాకే ఆనందంకలిగినది వాళ్ల అదృశ్యతీవితాన్ని చూస్తే.

శూ

నీవు యుద్ధంలో ఎంతదిట్టరివో స్త్రీలపట్ల అంత బేలవు. అందుచేతనే ఈనాటికికూడా నీకు సంతృప్తి నిచ్చే ప్రేమను సంపాదించలేకపోయావు.

రావణుడు

ఎంతగా మాట్లాడుతున్నావు శూ !

శూ

ఇదంతా కాదు, నేను చెప్పేమార్గం అనుసరించు.

రావణుడు

నే నింక లాభం లే దనుకున్నాను సరేగదా, మరొక ఆలోచన పాపమనికూడా అనుకుంటున్నాను. ఇక సీతకోసం ఏకాంతంలో అలా కాలి కాష్టంగా నుసిగా అయిపోతాను.

శూ

చా, పిచ్చిమాటలు మాట్లాడకు.

రావణుడు

శూ, నీవు ఎగరవు. సీతానందర్చనం తొలినారి కలిగిన నాటినుంచే ఈ అన్న పూర్తిగా మారిపోయి నాడు. నాకు బ్రతుకంతా, ప్రపంచమంతా, సీత, సీత, సీత...

[అకాశంచూస్తూ నిట్టూరుస్తూ]

సీత, సీత, సీత !

శూ

[తల నిమిరుతూ]

అన్నా, ఏమీ, ఇంతగా నిరాశచేసుకోవలసిన అగత్యం లేదు. నేను రాముణ్ణి ప్రేమించాను. నా జన్మలో

అగోరం

అంత అందమైనవానిని చూడలేదు. నేను అతనికోసం ఏమయినాసరే చేస్తాను. అతనికోసం మహాబాధపడుతున్నాను. కాని నీసంగతే చాలా వింతగా ఉన్నది. నీత కన్నా అందగత్తెలను నీవు ఎరుగుదువు.

రావణుడు

నీవు, ఆసంగతి మాట్లాడకు. నీవు గ్రహించలేవు నాలో కలిగినమార్పు.

శూ

[సవ్యకూ]

ఏంఏంతగా అయిపోయావు! కాని విను, నిన్న చాలానేవు వాళ్లదగ్గర ఉన్నాను. లక్ష్మణుడు వట్టి శుంఠలా కనపడతాడు; వెళ్లరా దని ఆవుజేళాడు. ఇంతలో రాముడు వచ్చి ఆహ్వానించాడు. ఎంతచల్లని మనిషన్నా! చాలానేవు గడిపినాము. ఆ లక్ష్మణు డేమిటి ఉత్తరాయ్య...

రావణుడు

అతనికి కేవలం అన్నావొదినలకు పరిచర్యచెయ్యడమూ, ఏవిధంగానూ వాళ్లకు గడ్డిపోచంతఅయినా

హాని కలగకుండా చూడడమూతప్ప వేరేటిలో చన లేదు.
అందుచేత దక్షిణ దేశస్థులం మనవల్ల ఏహాని కలుగునో
అని అనవసరపుజాగ్రత్త పడుతున్నాడు. అతనూ
చాలా మంచివాడే. కాని విధిలలో నేను నీతియెడల
నాశ్రేయను గురించి రామునితో చెప్పతూఉండగా
ఇతను విన్నాడు అదంతా. అనాటినుంచీ నన్నూ, నా
వారినీ అనుమానిస్తున్నాడు. వివాహబంధంతో శ్రేయసు
ముడిపెట్టిక, శ్రేయతో ఆ అయోబంధాన్ని సహితం
చేదించవచ్చు నని ఆత డెరగడు. ఆర్యత్వంవినా అంగీక
రించని అతను మన సంప్రదాయాలలోని ధర్మాలను
గ్రహించలేడు. మన విధానాలు నిష్పాక్షికవ్యాజయంతో
చూడలేడు.

శూ

మరి రాముడు ?

రావణుడు

అతని విశాలదృష్టి వేరు.

శూ

ఔనుకదూ, అబ్బా ఏమిమనిషి !

రావణుడు

ఇంతకూ నీసంగతి చెప్పు !

శూ

నే నక్కడ వున్నంతసేపూ చూశాను. రాముడు నాయందు ప్రసన్నుడే !

రావణుడు

నేను సమను !

శూ

కాని నీవు అక్కడ వుంటే నమ్ముదువు.

రావణుడు

అయితే మళ్ళీ వెడదాము రా !

శూ

ఇక నేను రాను. నా నోముఫలం పొందేమార్గం నేను వెతుకుకొన్నాను. రాముడు ఒంటిగా లభించినప్పుడే దర్శించుతాను. కాని, నిన్ను చూడగానే ఒకగొప్ప ఆలోచన తోచింది.

రావణుడు

ఏమిటది ?

శూ

నీవు ఒకవిధంగా వెర్రివాడవు. ఇన్నాల్లా నీ కెదురు
లేని ప్రపంచంలో చరించావు. ఇప్పుడు వింతగా
మారి చావల్యం తెచ్చుకుంటున్నావు.

రావణుడు

నేను మారినమాట నిజమేకాని, అసలు చెప్పు,
నీ ఆలోచన లేమిటి ?

శూ

ఏమీ లేదు. స్త్రీలకూ పురుషులకూ క్రమభేదాలతో,
అందులో విస్తారంగా స్త్రీలకు ఈస్య హేచ్ఛ. ఎంశి
యెడకాటు సహించని ప్రయోగియినా మనస్థిరమౌతి
య్యావ్వని ప్రవేశ పెడితే, మరిగిన పాలను పులుపువలె
విరిచివేస్తుంది ?

రావణుడు

బౌను.

అగోగం

50

శూ

సరేకదా. అయితే నీవు నీతను ప్రేమించావు, నాకు
రామునిమీద మహామక్కునగా ఉన్నది.

రావణుడు

అయితే?

శూ

అందుచేత ఒక్కమాస్కం వున్నది, మన కిందరికీ
అనుకూలించేది. నీవు ఎన్నివిధాలా నీతను ఉన్నతిం
చేసికోలేకపోయానావు. కాని నాకు రాముడు ప్రసన్నుడే!

రావణుడు

సర్వలేనంత వింతగా ఉన్నది.

శూ

ప్రేమ, ఆలోచనలకు లొంగగలకాదు. ఈవిశేషా
లను అస్వయం చేసేది హృదయంకాని మేధస్సు కాదు.
రాముణ్ణి నీవు గ్రహించలేవు. నేను చెప్పినట్టు విను.

రావణుడు

[ఆలోచనగా]

సరే, చెప్పు!

శూ

నేను రాముణ్ణి దూరంగా తీసి, సీతకు ఈర్ష్య కలిగించుతాను; ఆసమయం నీకు వార్త చేస్తాను. నీవు ఏ యితర ఆలోచనా లేకుండా సీతను లంకకు తరిలించు.

రావణుడు

లాభం లేదు. నీవు చాలా పొరబాటుపడుతున్నావు.

శూ

ఇది ఒక్కటే మార్గం. ఇదివినా మరొకటి లేదు. నీవు స్త్రీస్వభావాన్ని ఎరగవు. నేను చెప్పినట్లు జరిగిండు. సీత చాలా బాధలుపడుతున్నది రామునితో. అడవులూ నదులూ, కొండలూ ఎంత ఆకర్షిస్తూవున్నా ఆమెకు ఒక్కొక్కప్పుడు, ఈ రామడూ ఇశిని వింత ఆసలూ బాధగానే ఉంటూవున్నవి. నేను పొంచి వున్నాను, సీత అంటూన్నది: మనం ఇట్లా ప్రేమజీవితం గడుపుదామో, ఇంక ప్రజలూ బాధలూ వస్తోని. రాముడు ఒక దీనోపన్యాసం ఇచ్చాడు. అ నేమో ఈసీత అవ్యసప్రవాహంలో కొట్టుకుపోతూవుంటే ఎక్కడనుంచో ఒక వేలు వచ్చి 'జాగ్రత్త! నీవు నీ ఆశయానికి దూర మాతావు,

అలోకం

52

నీ ఆశయాలను సాధించడానికి సృష్టికల్పించిన ఒకశక్తి నీశ, నీకు ప్రేమ పొరలకల్పతూఉన్నది. జాగ్రత్త! అంటుందట ఆ వేలు.

రావణుడు

[అశ్రుతతో]

నరే, నీత యే మన్నది?

శూ

నీత ఏమీ అనలేదు. అశనిఉపన్యాసం ఇంకా పూర్తికాలేదు. ఉపన్యాసం ముగించులో అన్నాడు : 'నీతా నీకు జీవితంలో ప్రేమ ప్రధానమైతే భౌతిక జీవితం అనుభవించడమూ అద్వితీయుడూ, తన సమస్తం అర్పించి నిన్నే సర్వస్వంగా ఎంచుకునే రావణుడే నీకు తగినవాడు...

రావణుడు

[తొందరగా]

శూ, ఇది నిజమే, నిజమేనా?

శూ

దీనిలో ఒక్కమాట నాది లేదు. అందుచేతనే ఇంత
ధైర్యంగా చెప్పతున్నాను.

రావణుడు

కాని శూ, నీత ఏమన్నది?

శూ

ఆమె జవాబు చెప్పేటంతలో నీవు 'సీతారామా'
అని కేక వేశావు.

రావణుడు

ఇకంతా నేను వచ్చేముందేనా? అయ్యో నీత జవాబు
చెప్పకుండా దురదృష్టంగా వచ్చాను. ఆజవాబులో
నాజీవిశింధవివ్యక్తింతా ఇమిడి వుండును. ఎంత...
[నిట్టూరుస్తాడు.]

శూ

జవాబు వచ్చినట్టే!

రావణుడు

ఏమిటి, ఏమిటి, ఏ మని!

శూ

‘ఈగంభీరస్వరం ఎవ్వరిది?’ అన్నాడు రాముడు.
నీత వెంటనే ‘రావణునిది’ అన్నది.

రావణుడు

[అనందంతో]

నిజము, శూ, నిజమేనా? నాకు వాళ్ళు తెలియ
డము లేదు. నిజమేనా శూ?

[పక్కనున్న చెట్టుమీదికి వారుగులాడు]

శూ

విన, ఇప్పుడు సొమ్మసిల్లడము కాదు.

[భుజంమీద చేయివేసి]

నాకు ఆశి పూర్తిగా కలిగినది అప్పుడే. నీతది చాలా
గంభీరమైన హృదయం. ఆలోతులో నీవున్నావు. మగ
వాళ్ళలో వివాహం కవిత్తమైనబంధం అనే పాడు
పాటెప్పు. స్త్రీ పొంగేప్రేమ ఎక్కడవుంటే అటు వాలు
తుంది. నీతి, ప్రజలకోసమూ, వివాహబంధానికీ,
స్వచ్ఛమైన ప్రేమను తీరస్థరించదు, ఆ రాముడు చెంత
నుండకపోతే. ఆమెను నీవు విడదీసి లంకలో ఉంచి,

నీ ప్రేమ సంతా చూపి, నన్ను మరిపించగలిగితే ఆమె
నిన్ను గ్రహించుతుంది. విశ్వయం. ఒంటిగాడున్నా
రాముణ్ణి నేను లభ్యంచేసుకుంటాను. ఇంతకన్నా
మార్గంలేదు.

రావణుడు

[దీక్షంగా ఆలోచించి]

నాకు మహా కలవరంగా ఉన్నది.

నీవు చెప్పినంతా ఆకర్షిస్తున్నది. కాని, అంత
చలనంలేని మనుష్యులే, మేరువులే, వాల్లలో ఇంకటి
మార్పు కలుగుతుందా అని ఇంకా సంశయంగా వున్నది.

శూ

అన్నా! ఇది ఆలోచనకు తేమలదు. నేను చెప్పు
తున్నా విను. ఈ సమస్య, తెంపుతో ఉద్దేశంతో, హృద
యం కల్పించే ఆవేశంతోనే కాని, బుద్ధితో ఆలోచ
నతో కాదు. కలకాలం ఇలా నీత, నీశ, నీత, అంటూ
కలవరిస్తూ, నీరసిస్తూ, రాజ్యం సమస్తం విడిచి ఇట్లా
శల్యం కాకపోతే, ఒక్కయళ్ళంలో ఆమెను సంపాదించు
కొనేందుకే ఎందుకు దూకవు? ఎందుకు ఈ నీరసం?

అశోకం

56

ఇక ఆలోచన మాను; హృదయం నూటిగా ఎటు పొడిస్తే
అటు కన్నులు మూసుకొని దూకు! సీతను నీ వశం
చేసికో! స్త్రీ, ఇంతతీవ్రమైన ప్రేమతో యాతనపడుతూ,
ననుస్తమూ అందుకు త్యజించినవానిని చూసి కరగక
మానదు! మోడుకాదు, హృదయంగల స్త్రీ!

రావణుడు

[గంభీరంగా]

ఓహూ, ఇక ఆలోచనలేదు. కన్నులు మూసుకున్నాను.
సీతాస్థలం అయిస్తాంతములా ఆకర్షిస్తూవున్నది. బ్రతుకు
కంతా ఒక్కజూదం ఆడివేస్తాను. ఇది నిర్ణయం. ఔను,
ఆలోచనలేదు! ఆలోచన వీలులేదు...

సీతప్రేమా, సర్వనాశనమో! ఇక పేగలేదు!
జీవితం, నాహృదయం, ప్రపంచం, అంతా మారిపోతూ
వున్నది...

ఇక ఆలోచన లేదు...

ఇది, మహాప్రణయమో, మహాప్రళయమో?

నాకు రెండూ వొక్కటే ఓహూ!

నిర్ణయం ! ఇక ఆలోచన వొద్దు ! కన్నులు ఇక తెర
వను ! నాకు నీత, ఏనాటికీ నీత, అంతే ! అందుకే సమ
స్తమూ. నిర్ణయం శూ, నిర్ణయం.

భయంకరమైన నిర్ణయం !

శూ

అన్నా, ఏమీ భయంలేదు. సర్వం శుభం.

రావణుడు

[కొలింతుకుని]

శూ, నీరుణం తీర్చలేను ! నాకు ఎంత దారి చూపించి
నావు ! నీకు కృతజ్ఞుణ్ణి !

శూ

ఎందుకు ఈవెర్రి. నేను వార్త చెయ్యగానే రా;
మారీచునిమాత్రం వెంటనే నాకు సహాయం పంపు. ఇక
నీత నీది. అశ్రద్ధ ...

రావణుడు

శూ ! నిర్ణయం. వొళ్లంతా చెవులుగా వుంటాను
నీ వార్త కోసం. వార్త చెవినిబడిన మరునిమిషం నీత
లంకలో...

అలోకం

శూ

అదీ, నా అన్న ధీరత్వం! నేను పోతాను. రాముడు
ఒంటరిగా విహారానికి కొండలవైపు వెళ్ళేసమయం.
అన్నా, వుంటాను!

రావణుడు

శూ, జగ్రత్త! నేను వెడతాను.
[నిశ్చలముగా]

[తెరి, వడిదుడుకుగా]

లంక

1

[అశోకవనం. అంతటా ముఖ్యంగా కనిపించేవన్నీ అశోకాళి.
ఒక దానికి ఇంకొకటి కనబడకుండా కలయికగా దాగులు పూపాడ
లతో పూవుటిక్కతో ఏర్పాటు. ప్ర. మలపుకర్పా చెట్లతో కనపై
పోకూపున్న మరకతివేగులు. కనంమహిమాశ్రం కలయికం. దాని
చుట్టూ తెరిచువ్వలపాదలు. మహిమ ఒకటి అశోకం, అచెట్టు
చుట్టూ మరకతివేది. అవదిమీద సీత కూర్చుని ఉన్నది]

రానిగమ

[ప్రవేశించి, అందోళనతో]

సీతా !

సీత

[కలయిక చూస్తుంది]

అశోకం

రావణుడు

సీతా !

సీత

రా ! ఇలా రా ! కూర్చో !

[రావణుడు కూర్చున్నాడు. ఏమీ మాట్లాడలేనిస్థితిలో ఉన్నాడు]

సీత

ఎందుకు అంత తొందరపడ్డావు ? అంత తుపానులా
అయిపోయి ఎందుకు నన్ను తీసుకువచ్చావు ? ...
దీనిపర్యవసానం ఎంచుకున్నావా ?

రావణుడు

ఎంచుకున్నాను ... యుద్ధం... రావణసంహారం...
శ్రీ రామజయం...

నేను నిన్ను చూసింది మొదలు నీకోసము పరిత
పించాను. నాటినుంచీ నీవు నా నీరస మైనావు. జీవితం
లోని ఉత్సాహమూ బలమూ సడిలి, బ్రతుకంతా నీవే
వాంఛగా మారినది. నిన్ను పొందడానికి నికమిలి కుమిలి,
నిన్ను పవరించాను. రాముడు ఇది గ్రహించడు. గ్రహిం

చినా నీకోసమూ, ప్రజలకోసమూ, దాడి వస్తాడు. నా
హృదయ దౌర్బల్యంతో నా ప్రేమతో నేను మరణిస్తాను.

నీకోసం రాముని చేతిలో, మరణం! నాకు అంతే
చాలు అప్పుడైనా నీవు గ్రహించుతావు...

ఈ సిటి దాటి, నీ కనుచూపులో లేకుండా ప్రేమకు
ఎందుకు నీతా? నీవు చూస్తూండగా, నీ కోసం, భస్మమై
పోతాను... చాలు!

నీశ

ముందు ముందు నీ కెంత అపఖ్యాతి కలుగుతుందో
ఆలోచించుకున్నావా?

రావణుడు

ఆలోచించుకున్నాను. నాకు తెలుసు; చరిత్రలో
నన్ను కూర్చరాక్షసుణ్ణిగా, భయంకరంగా, నిరూపిస్తాను.
దుర్జని సృష్టిలో, నీచమైన కోర్కెలో, వారు
పవిత్రంగా యెంచే మీ వివాహబంధాన్ని పాటించక
నిన్ను ఎత్తుకపోయినా సంతారు;

కాని ఎరగకు, నిన్ను సంకల్పించిన క్షణంనుంచీ
ప్రీతి నాదృష్టికి ఒక కొత్తవికసన ఇచ్చింది అని.

అశోకం

కాలాంశం ప్రజాదూషణకు సన్నుతుగా నిలుపుతారు.
నానీతి గ్రహించరు...

అయినా సరే, ఆలాగయినా నీతారాములతో నా
పేరూ కలిసిఉంటుంది. పోనీ, దుర్మార్గుడనై అయినా
మీకు నిరంతరమూ ఖ్యాతిని కూరుస్తూ మీకథలో
ఉంటాను. నీపేరుతో నాపేరూ కలిపి కలకాలం పలు
కుతూ వుంటారు. నాకు ఆ శృప్తిఅయినా చాలును !

[సుఖంగా]

నీతా, నావ్యాదయాన్ని ఈపాటికై నా గ్రహించావా ?

నీత

ఏమీ ఎందుకు గ్రహించలేదు ? ఈ నాజేమి, నిన్ను
ఎప్పుడూ సరిగ్గానే అర్థం చేసుకుంటున్నాము కాని...

రావణుడు

నీతా, ప్రేమ ఉన్నప్పుణ్ణి చేసివేస్తూఉన్నది నన్ను.

నీత

కాని ఇంత తెంపరితనంతో వృధాగా...

రావణుడు

నీవు లేనిదే జీవించలేను అనుకున్నాను. మరణం ఆకర్షణ ప్రారంభమయింది. అందుచేత కన్నులు మూసుకుని అన్నిటికీ తెగింపుచేసుకున్నాను.

నీత

ఎందుకు...

రావణుడు

ఏమి చెయ్యను నీతా? నే నెంత దహించుకుపోతున్నానో గ్రహించలేవా?

నీత

[తల ఊపుకుంది]

రావణుడు

నేను, ఈ జీవితంలో ఎంతో కాల్పులు పోయాను; నా హృదయ శాంతి కోసం ఎంత తిల్లడిల్లి పోయాను; నీతా! ప్రపంచమంతా అన్నేపించాను...

ఇంత చల్లని శీతరమైనా తగలలేదు. ఎన్ని సౌందర్యాలను స్వాధీనం చేసుకున్నాను. కాని ఏ సౌందర్యమైనా ఒక్క తృప్తి మాత్రమే కన్నులు మరుమిట్టగొలిపేది.

అశోకం

64

మల్లీ బ్రతుకంతా అంధకారమైపోయేది. ఎందుకు నన్ను
నేను బయటపెట్టుకున్నానా, అని పరితపించేవాడిని.
ఈ తభుకులూ ఈ తిమాషాలూ కావు నావేదనకు తృప్తి
అని తెలుసుకున్నాను.

సీత

రావణా !

రావణుడు

సీతా, నామీద జాలిగా లేదూ?

[సీత నిట్టూరుస్తుంది]

సీతా, నీకు బాధగా ఉన్నానా? నీకు అపచారం
చేస్తున్నానా ?

సీత

[బాధగా]

కాదు, ఎందుకు ఇంత తొందరపడ్డావు ?

రావణుడు

ఇక భరించలేకపోయాను. ఈవిధంగా ఎంతకాలమో
భరించలే సనుకున్నాను. నిన్ను పొందడాని కని

నా బ్రతుకూ, నా కీర్తీ, నా రాజ్యం, నా సమస్తం
జూదమాడివేయవలె ననిపించింది. నీతా! నా కేమీ
చెలియడం లేదు. నీవు నాకు అర్థంకావడంలేదు.
అంతా అయోమయంగా ఉన్నది.

నీతి

ఎందుకు ఇంకాబాలిగా అయిపోతున్నావు?

రామణుడు

నీతా, నీవ్యాపారం పిప్పిస్తా? నన్ను గ్రహించావా?

నీతి

రామణుడు ఎంత బాధపడితాడో ఆలోచించావా?

రామణుడు

[ఎంతో కాథతో]

అబ్బో, ఏమి చెయ్యను నీతా? మొన్న
పంచవట్టిలో మిస్టర్ని చూశాను. నీవు నన్నంత ఆద-
రించావు! అబ్బో, రామణుడు ఎంత ఆదరించాడు!
మీ ఆతిథ్యం, ఆనందం, మీ అపూర్వ ప్రేమా, నన్ను ఎంత
ఆనందించెవి. ఆ సందర్భం చాలు ననుకున్నాను. నిర్మల
ప్రేమస్వరూపం నర్పించాను అనుకుని,

అలోకం

ఆ పటం గుండెల్లో దాచుకుని, అట్లాగే లంకకు బయలుదేరాను, కోస్తాలోని జీవితంలో రద్దుచేసుకుని. నా బ్రతుకు ముందుకు చూసుకుంటే అంతా శూన్యంగా, నిస్తేజంగా, యెడతెగని బాటగా కనిపించింది. ప్రపంచంలో ఉన్న విలువ అంతా నాగుండెలలో ఉన్న పటంలోనికే చేరుకున్నది. ఇది ఖదేఖదే చూసుకుంటూ జీవితమంతా గడుపుతే చాలుననే దృఢనిశ్చయంతో లంకముఖం కట్టాను.

అప్పుడు ?

రావణుడు

అప్పుడు, మా చెల్లి కనిపించింది. కనిపించి రాహృదయంలోని పటం లాగి వేసింది; నా దారి మళ్ళించింది. నీమాటలు విన్నదట. నీ హృదయంలోతులో నేను ఉన్నానన్నది.

నేను పూర్తిగా మారిపోయాను. నాకు స్వార్థపరత్వం కలిగింది. మళ్ళీ ప్రతుకులో మంట లేచింది. ఇక ఆగలేక పోయాను. కన్నులు మూసుకుని ఒక్క వేదనతో నిర్ణయం చేసుకున్నాను:

ప్రతుకు తే నీతోనే, లేకపోతే మరిణించడం నీతోనమే.
ఇప్పటికీ నీవు గ్రహించకపోతే, ఇక వాళ్ళు తెలియని
దూకుడులో నా నమస్తాన్నీ ప్రణయసటరాజమూర్తి
పాదాలక్రింద జేర్చి, నీకు జపించుకుంటూ భస్మీభూత
మైపోతాను. అప్పుడైనా అదేవి అభిష్కం ఒకచిటిక
తీసి నొసటను పెట్టుకోదా?...

స్తీత

[చాలాసేపు ఆగి]

అక్కా, ఎంత తెలవరిహృదయాలు మీవి!

రావణుడు

[నీతకమ్మలలో కమ్మలపెట్టి చూస్తాడు, ఆశ్చర్యంతో]

స్తీత

[ఎక్కిడనో ఆలోచిస్తో]

చావం, మీ ప్రియ ఎంత పరాధవం ఉన్నాడు!

రావణుడు

స్తీత, ఈ ప్రణయశవనానికి పరాధవంలేదు. ఇవి
పరాధవాలు కావు. నీవు ఎరగనా?

అశోకం

68

నీత

రావణా, ఇట్లా చూడు!

[రావణుని కళ్ళలోలోపలకు చూస్తుంది. రావణుడు ఆచూపుతో
తెరిగా ఆయిపోతాడు]

ఎందుకు నీ హృదయం నేను గ్రహించలేదు అనుకుం
టావు?

[రావణుడు తెలియకుండానే మందుకు జరుగుతాడు]

ప్రేమ నిజస్వరూపం గ్రహించు! చూడు....

నీకు ప్రేమ దారిచూపింది;

ధన్యుడివి!

రావణుడు

[ఆప్యాయంగా]

నీతా!

నీశ

[నెరుదిగా]

నీవు చెప్పినది సత్యం. ప్రేమకు పరాధవాలు లేవు.

ప్రేమ కష్టదాయిని!

ప్రేమ సటరాజమూర్తి!

[నిశ్శబ్దమై ఆరానికి అందని చూపు చూస్తుంది]

రావణుడు

[క్రిందగా ఉండి, తల వంచుకుని, లోపలనుంచి పలుకుతూ
స్తున్నాడు]

సీతా, నీ వింశికన్నులకైపు తగిలిననాటినుంచీ ఈ
జీవితం ఒక వెర్రి ఆవేదనగా అయిపోయింది. బాధలో
నుఖం అనగావాన అయింది.

సుఖాన్నేగాని యెరగని రావణుడు దుఃఖాన్నే అన్వే
షించడం నేర్చుకున్నాడు; దుఃఖంలోని గాంభీర్యాన్నీ,
లోతునూ, నీ వరింగా పొందుతున్నాడు!

సీతా, ఈనాటి ఈజీవితం ధన్యం! ఇంక బ్రతికిను
సీతా! ఈస్థితి దాటి బ్రతుకు వొద్దు.

సీత

[వొలుకుతూవున్న కంఠంతో, అలంకారిక]

రావణా!

రావణుడు

[తలయెత్తి చూస్తాడు. అతనిచూపు వీరకన్నులతో అతుక్కునిపోయి
వట్టు అయిపోతుంది]

అలోకం

[తల్లిగ]

సీతా, సీతా, సీతా! ఆ కన్నులు నావి కాకుంటే
జీవించలేను. సీతా! ఏమి సృష్టిరహస్యాల విప్లులు,
ఏమి వెలుగులు నీకన్నులలో, చంద్రికాశీశల నటనలా,
గుండెను మాడ్చివేసే ఉగ్రప్రణయజ్వాలలా? హాలహ
లమా, అమృతమా, ఆచూపులు? సీతా, నీయిష్టంవచ్చి
నట్టు నడిపించు! నీ బానిసను.....

సీత

కలశిలేని కామంకన్నులు విప్పు రావణా! నన్ను
పూర్తిగా గ్రహించు!

రావణుడు

సీతా! గ్రహింపునకులందని మార్పు ఏదో కలుగు
తూంది నాలో. అబ్బా, నీకన్నులు! ఎన్నిప్రణయప్రసం
చాలు గులాబీచిచ్చులతో మరుగుతూఉన్నవి నీకళ్లలో!
ఎన్నివాంఛలు దగ్ధమై మరిగిపోతూన్నవి ఆమంటలలో!
ఏమి ప్రణయతాండవం!

సీతా! నీలో ఈరావణుడు ఇక దగ్ధమైపోనీ!

సీతా! నీ కన్నులలోనుంచి నా కన్నులు...తప్పిం
చనూ లేను...అర్పించనూ లేను ..

[కన్నులు మూసుకోవోతాడు. వీర రావణునిచేతులకు తనదెయ్యి అడ్డు పెట్టబోతుంది. రావణునిచేతులు క్రిందకు దిగిపోతవి]

నీత

కలతపడక గ్రహించు రావణా! నిర్మలమైన మన
స్సుతో నిశ్చలమైనదృష్టికి అవగాహనకానీ సత్యాన్ని!

రావణుడు

ఏమిటి నీతా?

నీత

అంగీకరించగలవా స్త్రీహృదయంలోని విశ్వప్రణ
యాన్ని? ఏ చరుషుడైనా అంగీకరించగలడా?

రావణుడు

ఏమిటి నీతా?

నీతి

రావణా సృష్టిరహస్యం నీవు గ్రహించి అంగీకరిం
చు తే ఇప్పుటి నీశ్పస్తి తాగుమారు అయిపోతుండేమా?

రావణుడు

[అంతాశసతో]

నీతా! నాకు నూనిన తేజోమార్గాన్ని విస్మయ
న్నావా? నీతా, నన్ను నడిపిస్తావా ఆదాని? ...

అలోకం

నీత

[ధీరంగా]

రావణా, స్వార్థ మెరగని ప్రేమ పురుషులకు ఊహా
తీత మేమో? కానలెసనే కోర్కెలేని ప్రేమ మగవృ
దయం ఎరగదు.

స్త్రీసృష్టి వేరు. స్త్రీ ఇచ్చివేసే ప్రేమనే ఎక్కువ ఎరు
గును. కానలెసనే ప్రేమవాంఛ ఆమెకు తక్కువ. మాతృ
త్వంలో రహస్యమే ఈ వింతప్రకృతికి కారణమేమో!

ప్రేమించిన ప్రేమకు ఆపరణచూపని స్త్రీహృదయం
ఉండదు. అది ప్రేమించిన మగగుండెలకు ఈర్ష్యాకారణం
కూడా. పురుషుడు స్త్రీలోని ఈ విశ్వసందర్భనానికి
ఆగలేడు. ఈవైశాల్యంలో ఆ చిన్నబుచ్చుకోదగిన
జేనేడుస్వార్థం నిండ్య మాతుంది.

[రావణుడు నీతను తెలిగ చూస్తూ నిట్టూరుస్తాడు]

రావణా! కోర్కెవీడి ఈ ప్రణయప్రపంచంలోనికి
రాగలవా?

ఈ శరీరింటించులుదాటిన ప్రణయంలో రాముడా,
రావణుడా, అనేప్రశ్న ఉంటుందా? రావణా, కడులు!
ఇది గ్రహించు...

రావణుడు

[గాఢంగా కన్నులు మూసుకుని]

సీతా ! మారుతూవుంది నాలోపలి
సమస్తమూ...నా మెదడు గ్రహించలేనిపరివర్తనలలో
పడిపోతూవుంది...

నీతి

రావణా, ఇటు చూడు !

రావణుడు

నీ గిన్నెలమత్తుచూపు నాగుండెలలో సీతా,
సీతా, సీతా ! నీ యిచ్చలో, నీ నిర్మాణంలో, ఇంకొక
రావణుడు అయిపోతున్నాడు సరే సీతా, నీ
యిష్టం...

నీతి

ఇటు చూడు, రావణా !

రావణుడు

[తెరిగా]

చూడ లేను సీతా ! చూడ లేను. నీ చూపుస్పర్శల
ఆకరణకు ఈశరీరాన్ని ఆపలేను; అర్పించనూ లేను.
[నీతి రావణునిచేతులు కళ్లనుంచి తీస్తుంది]

అశోకం

రావణుడు

[చలించిపోతూ కిన్నులు తెరిచి, బ్రహ్మ, విశ్వరూప]

సీతా, నీరావణుడు.....

[ఒక్క ఊగు ఊగి అమెచతులలో కిరస్సు పడి, పెదగా పొంగుతూ
క్రందనం ఒరిగిపోతాడు. రావణునికిరస్సు అమెవాదాలమీదకు జారు
తుంది. నీత కాంతంగా రావణునికిరస్సు తనతోడమీద పెట్టుకుంటుంది]

రావణుడు

[కొంతసేపైనతరువాత మూర్ఖలో]

సీతా!

[కన్నులలోనుంచి ఏళ్లు కాల్యలుగా కారుతూంటుంది, నీతకన్నులలో
నుంచి రెండుఆశ్రువులు రావణునికన్నులలో పడతవి]

రావణుడు

[ఇంకా మూర్ఖలో]

సీ... తా... !

నీత

[విశ్వమంత నిట్టూర్పు, దగ్గుతికతో]

రావణా!

[తెర, గంభీరంగా]

2

[ఉదయం. లంకాపునం పచ్చతోరణాలతో, పూదండలతో, పూసిన పాలగచ్చుతో, ఉత్సవంగా ఉన్నది, పూసాధాలమీద జయపతాకాలు అలసంగా కలుగుతూ. జయధ్వనంగాని కోలాహలంగాని విట్టడాలేరు.

నిశ్చలం.

చోరిబయట - నిరంతరమమృతం.

దావాగ్నిలా పెద్ద మంటలులేనూ ఒకగుండుం కొల్లావున్నది.

రామిడు మంటకు దూరంగా దీనంగా అందోళనగా ఉన్నాడు.

లక్ష్మణుడు రామునికి ఎడంగా కన్నులుగా ఉన్నాడు.

హనుమంతుడు విక్రమహం.

ఎవ్వరూ మాట్లాడలేని స్థితి.

అగ్నిహోస్త్రుడుమాత్రం స్త్రీత్వంగా ఆహ్వాన చావుతూ విజృంభిస్తున్నాడు. లంకాపునవాసులు భూమిలవలె చాలాదూరాన నిలిచి చూస్తున్నారు, గుండెలు కొట్టుకుంటూ. అగ్నికవనస్త్రింతంతుని పీఠి వోస్తున్నది. ముందు విట్టేణుడు తలవంచుకుని ఎదొబువుతో భూమిలోని కుంగిపోతూన్నట్టు నడుస్తున్నాడు.

అగ్నికం

సీతవదనంలో మూర్ఛచంద్రులలోలేని ఒకవింతకాంతి వికడంగా ఉన్నది. అమెకన్నులలో గొప్పగాంభీర్యం, నిరంతర, కాంతి; అడుగులలో హైర్యం, సైర్యం, అత్తతో పరికించుతే భూతలాన్ని పవిత్రీభూతం చేయడానికి అవతరించినటున్నది.

వీర వైటుచెంగు గోళ్లతో సవరిస్తూ అగ్నిహోత్రం దగ్గరగా నిలిచిన రామునికీ ఎడంగా లగి, మంటలు చూస్తూ నిలుస్తుంది.

కొంచెము సేపు భీకర నిశ్శబ్దం

సీత

లక్ష్మణా, నా పవిత్రీశులు వ్యక్తపరిచడానికి అగ్నిపరీక్షను కోరుకోవడమే కాదు, అగ్నిలో ఆహుతికమ్మన్నా నేను సిద్ధమే!

రాముడు

[తలవంచి]

సీతా! ఈ కష్టపరంపరలకు నాకు దుఃఖము లేకపోలే దని నీకు తెలుసును. రావణసంహరణకు పూనుకోవడము కూడా విధిగా ఎంచికాని, నీ రాముని హృదయం నిష్కలమనీ, అందులో నీచఅభిప్రాయాలకు తావులేదనీ నీవు ఎరుగుదువు.

ఏ మహాత్మర ఆశయాన్ని ప్రజాదృష్టిలో స్థిరంగా
నిల్పవలెనని ఆదిని సంకల్పించుకున్నా మో ఆ ఆశయం
కోసమే రావణసంహరణ బాధ భరించాను....

సీతా, అందుకోసమే....

[హర్షశబ్దంతో]

సీతా !

[సీత ఏవిధమైన చలనం లేని చూపు ఒక్కక్కటి ఓరగా రాముణ్ణి
చూస్తుంది]

రాముడు

[ప్రర్యంతమృకుని]

సీతా, నీ రాముని హృదయంలో జ్వలించి, సంశయా
నికీ చోటు లేనిది నీకు తెలుసు...

సీత

[తల ఊపుతుంది]

రాముడు

ఏ భక్తిప్రతిభ కోసము, ప్రజల కోసము, నిష్పాపాయం
శ్రమ రావణుని చితికి నిప్పులంటించినానో ఆ కాన్యం
నిమిత్తమే ఇవ్వెను....

[గర్హణంతో]

అశోకం

ఇప్పుడు ఈ కాఫాలను రిగిల్చాను. సీతా, నీ రాముడు
నీకన్న ముందు అగ్నిలో ప్రవేశిస్తున్నాడు.

సీతా, నీతో నీ రాముడు పరీక్షలకు పాల్గొ
తున్నాడు.

నీవు ఖడే బాధలకు ఈ హృదయం ఎంతో కుములుతూ
వున్నది.

అవసానదశలో “ఇక నై నా సీతను సుఖపెట్టురామా!”
అని దీనంగా ప్రతిమాలిన రావణవాక్యం అనిచిచ్చు
రగిల్చి నా హృదయాన్ని దహించివేస్తూవున్నది.

సీత

రావణున్ని అర్థంచేసుకున్నావా?

రాముడు

పూర్తిగా అర్థంచేసుకున్నాను. వీరుడు, త్యాగ
మూర్తి ఆతనిని అర్థంచేసుకోగలగడం చాలాకష్టమే!
అవసానదశలో మూర్ఖులో, “సీతా, సీతా, ప్రణయ
తాండవం!” అంటూ నీవేలే జపించాడు.

సీత

స్మృతివచ్చి మాట్లాడినాడా?

రాముడు

కొంత తెలివించినతరువాత, 'రామా, నాపైన ద్వేషమా, శర్మ? ' అని ప్రశ్నించాడు. ఇది జగీష కూడా కాదు, ఒకవిధికి కట్టుబడిశివు, మనకు వృంద యాలలో విరోధం ఎద్దు, అన్నాను.

[అయితే సీతను చూస్తాడు. సీత కల ఉపశుండి, జొను అన్నట్లు]

రాముడు

శివకీర్తి, శివరాజ్యం, తానూ ప్రమాదమై ఆ ప్రేమకర్మ కోసం అట్లా నాచేతిలో నీకోసం వెళించ డమే శివ ఆశయం అంటూ, అదే శివ ఆశయానికి విజయం అంటూ,

[సీత ఎట్టాకువుండి]

నాతోడమీరడన్న శివ శివుడు యశ్శించి కిదిపి చేతులు రెండూ నామెడిచిట్టా కిలిపి 'రామా జయం! జయం నీకా నాకా? కాదునుమా. ఇది ప్రేమ విజయం! నేనీ ఓసిపోయి మరణించడంలేదు; జయించి ముక్తి పొందుతున్నాను. ప్రేమ జయిస్తూవుంది! కేమలో నేను

అశోకం

౩౦

జయం పొందుతున్నాను. అశోకం, ఆనందం, నీత, నీత, నీత, అని నీ పేరే జపించుకుంటూ నిర్భాగమైనాడు.

మరణసమయంలో హృదయం విప్పి చెప్పి నాగుండెలు కదిలిపోయేటట్లుగా...

[తల వంచి]

‘నీతిను ఇకనైనా సుఖపెట్టె, ప్రజలు అపనిందలు వేస్తారు. పాటించు’ అని దీనంగా వేడుకున్నాడు.

నేను అంతర్గతంగా దుఃఖంగా, కన్నీరుగా కరిగి పోయాను. ఎంతో ఆదిర్భప్తాయుడైన ప్రియుడు!

ఇంకా ఆరిపోకుండా, ఈమంటలు చూస్తూ గులుతూ ఉన్న రావణకావ్యం కనలుతూవున్న కన్నులలో ‘ఇకనైనా నీతిను సుఖపెట్టవా?’ అనే మందలించుతో నన్ను డహించివేస్తూఉన్నది.

నీతా! రావణుడు సజీవుడే అయివుంటే ఈ అగ్నిని తన కన్నీటితోనైనా ఆర్చేవాడు!

[తల యెత్తి]

బ్రతికివున్నట్టయితే... ఈ అగ్నిపరీక్షకు చాలా బాధ పడేవాడు.

నీత

[తల వొంచి]

బోను, చాలా బాధపడేవాడు.

[అగ్నిలో ప్రవేశిస్తుంది. కాల్పదాని! దూకుకూపున్నట్టు కాకుండా
అగ్ని, తనకు కలుగుకూతున్న అపూర్వగౌరవాన్ని అపరిమిత
అహ్వానిస్తున్నట్టు వేయలేకుండా చాపుకుంది]

[తె., ధీరంగా]

✱

హాశ్య చేసుకున్న

సాహస్య హీనుడు

మా

మొక్కచాటి రామమూర్తికి

అంకితం

✱

రాష్ట్రాత్రి!

ప్రేమ, తీవ్రమైనతపస్సుగా ఎంచుకుని జీవించ యత్నించావు. నిర్మలమైన ప్రేమకు ఈర్ష్య లేదని నిరూపించినావు. ఏనాడు అటువంటిప్రేమకు మమకారంతో కూడిన ఈర్ష్య నీలో అడ్డుగా తోచిందో, ఆనాడు శరీరంలో కలిగిన నీరసాన్ని నిరసిస్తూ, ఆ పాడుకళేబరాన్ని 'వడకని కరముతో' తొలగించి నీ ప్రేమజ్యోతిని ప్రపంచానికి వెలిగించినావు.

నీవు చేసింది 'ఆత్మహత్య' కాదు - మహాత్యాగము! నీవు జీవించడమూ, ప్రేమ జీవించడమూ? అన్న సమస్యకు, 'జీవించవలసినది ప్రేమే!' అని, నీవు నిర్యాణమైనావు. ఈకృతికి నీవే ధర్తవు.

తుప్పుకట్టిన ధర్మ(?) బంధాలకు కట్టుబడిన పాత సంఘమూ, నిండుసత్యంతేజస్సు భరించలేని నూతన సంఘాలూకూడా నిన్ను చూసి భయపడినవి. అంతే కాదు. నిన్ను ఒక రాక్షసునిగా నిరూపించినవి.

మొదట సంఘసంస్థారానికి నీతో చేయిచేయూ కలిపిన వారే నీకూ పది శిరస్సులు కల్పించి, నిన్ను భయంకరుణ్ణిగా చిత్రించుకున్నారు.

ప్రపంచమూ నిన్ను గ్రహించలేదు. పైగా నీ జీవితంలోని చినిచిన్నిభాగాలు తీసి అపార్థాలు కల్పించింది. నీవో, నర్వం ప్రేమమయం చేసుకుని, ప్రేమాస్త్రుడవై, ప్రేమకై ప్రత్యేక శపస్సుగా అర్పించి దహించుకుపోయావు.

నీ సత్యాన్ని సాధించావు !

ప్రేమ సతరాజమూర్తి అయి తాండవిస్తే, ఆ ప్రళయానికి శిర సిచ్చి భస్మమైపోయావు ! ఆ భస్మాన్ని నా ఒక్కచుక్క నొసటను బొబ్బపెట్టుకోడానికి జంకుతున్నారు ఇంకా.

నీకూ, ఈ కృతికీ, నాకూ ఒక బంధం ఉన్నది... ఈ కృతి నీకే !

నీ

ముద్దుకృష్ణ

సింహవలోకనం

రామాయణాన్ని కేవలం పూజాపదార్థంగా యెంచి, చదవడంకూడా అవసరం కాదని, దేవుడిగదిలో పెట్టి, విగ్రహాలతోపాటు దాని! ఒక నమస్కారం పడవేసి, మోయిని! ఒకమెట్టుగా భావించే మెదడు ప్రయోజనంలేని సహితనులతో నాకు నిమిత్తం లేదు.

‘నీతివంటి భార్య’ అనీ, ‘రామరాజ్యం’ అనీ, వీటిని నిత్యలక్ష్యాలుగా చూసుకుంటూ ఆలోచనలను దైనికజీవితంలో అనుసరించ య త్నించేవారూ, నీతారాముల జీవితచరిత్ర అర్థయుతమని ఎంచేవారూ ఎవరైనా ఉంటే వారికోసమే ఈవ్రాత.

వీరిలో కొందరు ఈ కావ్యాన్ని గురించి చేయబోయే ముఖ్యలక్ష్య పణలు చూడు :

1 ‘వాల్మీకి ఆంత ఆదృతంగా నిర్మించిన రామాయణాన్ని తోచి నట్లుగా మార్చడమే’ అని.

2 ‘ఉత్కృష్ట ఆదర్శాలుగా ఏర్పడిపోయిన నీతారాముల జీవితాలకు ఈవిధంగా సూతనఆర్కటిల్లిన చేనే, నిర్ణయంగా ఒకదారిని యాత్రిస్తూఉన్న జాతిని వృథాగా ఆందోళనలో దించడంకాదా?’ అని.

3 ‘సంతోషానుభూతి ఉన్నా, తనను ప్రేమించిన పరపురుషునితో స్నేహంగా ప్రవర్తించడమూ, ఏ అవస్థలో ఉన్నప్పటికీ ఆతనినిగడ్డుతన తొడవొడ పెట్టుకోవడమూ నీత⁴ పవిత్రతకు తోపంకాదా?’ అని.

1 మొదటిఅక్షేపణకు జవాబు: కవి నిరంకుశుడు, ముఖ్యకథను మాత్రం అనుసరించి, ఆ కథకు ఆగాన్ని కల్పించడంతోనూ, కథప్రయోజనాన్ని ఎంచడంతోనూ, సంపూర్ణస్వార్థంత్రాన్ని తీసికోగలడు.

వార్మికి మహాకవే, ఆయన కథాసంపత్తి ఉత్కృష్టమైనదే! కాని, అంత మాత్రాన రామాయణాన్ని విమర్శించడమూ, ఆయన సృష్టి శిష్టంగా యత్నించడమూ తిగాదా కాదు. ఆ కాలానికి ఉత్తమంగా కనిపించిన ఆకాయాలను కథలో చొప్పించి, ఆ కథలోని కృత్రిమతనాలు ఆదర్శస్థాయింగా ఒప్పించడంలో వార్మికికి ఎంతవాళ్ళోకీ ఏ కవికీయినా అంతవాళ్ళూ ఉన్నది.

ఇంతకూ, రామాయణం ఆసేరుహిమాలలం ప్రబాధరణ పొందడానికి కవిత్వం, కళ, ధర్మం, చరిత్రాత్మకమైన ఇతరవిషయాలూ కాక రెండు విశేషాలుకూడా ఉన్నవి. ముందుగా వీటిని విమర్శిస్తాను.

1 సుందరకాండలో మోక్షసాధకమైన లీలాత్మరాలు ఉన్నవని:

దీనిని అంగీకరించినవారు రామాయణ లోని కథావిశిష్టధర్మార్థాలలో విమర్శించే శకుండా సుందరకాండను మంత్రకాస్త్రంలో జమకట్టితే తెలివైనవనే. కాని, ఆ కారణంతలమాత్రమే రామాయణం పొందుతూన్న ఉత్తమతన అర్హం కానేరదు.

2 రాముని పుట్టుకకు భూర్యమే ఈ కృతీ పుట్టివదని:

వార్మికి పదవు హెచ్చిస్తున్నాము అనుకుని ఆయనకు ఇటువంటి ఆపవాదు కల్పించిన దురదృష్టవంతులకే ఈ ఆపభ్యాసని వొడిచివేస్తే అధికవికే న్యాయించేసినవాడను బోతాను. ఎందుచేత నంటే :

ఒకందుకు వ్రాసినకథ అయినప్పటికీ దానిలో ఉత్తమలక్ష్యాలు చూపి, ధర్మాధర్మనిర్ణయం చేయను యత్నించి, అద్భుతకల్పనలతోనూ కమ్యూని కవిత్వపోషణలతోనూ కృషి పోషించి, రామాయణాన్ని నిర్మించడములో వాల్మీకి మేధాసంపత్తి గోచరిస్తుంది. రామాయణం రామునికి పూర్వమే కల్పితమైనకథ అయినట్లయితే, అంతటిమహాకవి, అంతటి కలాశీరి, అంత మేధావీ అయిన వాల్మీకి నిర్మాణంలో లోపాలున్న సాయకుడు సృష్టికావలసిన అవసరం కావరారు.

వాల్మీకి పరువుసంగ విడిచి పై అభిప్రాయాన్ని ఆలోచించవలెనంటే, సంగర్భానికి కొంతవరకు సరిపోయే ఒకజవాలు చెబుతాను.

ఇల్లందులో ఒక కథకుడు నవల వ్రాశాడు. కొంతకాలమైన తరవాత ఆ నవలను ఒక ప్రాంతీయ శ్రీ చదవడం తీసుకునివెళ్ళి. ప్రతిపుటలోనూ తనజీవితమే జూచా తిప్పకుండా ప్రతిబింబితమైనది. తన వర్తమానజీవితకూ ఆ కథ అన్నిటా సరిపోయింది. మిగతాకథను ఆతి ఆశ్రుతతో ముగించివేసింది. ఆనాడు మొదలు ఆ మెజీవితిం ఆ నవలలో విధంగానే అయిపోయి, ఆ నవలలో తీర్పువలెనే దారుణంగా ముగిసింది. ఆ నవల తనకు ప్రాణాంతికమైనది అని ఆమె చనిపోయేముందు తెలిసింది.

రామాయణం చదవడంపై, రాముడు తరవాతనే అయితే, బొత్తిగా మొదడు మొత్తంపై కల్పితకథలేకులలో కలుబొమ్మ అయిపోయిన ఆ ప్రాంతీయ దుర్విప్లవంతురాలివలె, వాల్మీకిరామాయణాన్ని చదివిన ఒకరాజకుమారుడు ఎవరో అవిధంగా అయిపోయినాడు అనవలసి

వుంటుంది. ఇది రానున్న గొరవించేవారి! ప్రయోజనకారి కాదు.
అందుచేత మాధవమృతాలను వదిలి- హేతువాదానికి తా విచ్చి.

వార్షికరామాయణంలోని కొన్ని పంథ్యాలనుబట్టి విమర్శింకగా
యొచ్చినై:

రావణుడు ఈనాటి! అందరూ అనుకుంటూవున్నట్లు దుర్యో
ధుడూ రాక్షసుడూ కాదు. సరే గదా చాలా పెద్ద ముస్లిగామూదా
కలబడతాడు. అయితే పరదాను, నీతిను ఎందుకు అపహరించరెను?
అన్న ప్రశ్న అంతుకుంటుంది.

రాక్షసధర్మాన్ని అనుసరించి వివిధంగానూ ఆనాటికి అది తప్పు
కాదు. రావణుడు నీతితో అంటాడు:

స్వధర్మో రక్షసాం భీరు, సర్వభైర న సంశయః
గమనం వా పరశ్చిదాం మాణం సంప్రయోగవా

కుందరకాండ 20 సర్గ. 5 శ్లో

‘పీరికిదానా, ఇతరులశ్రీలను ఎత్తుకుపోవడము రక్షసులకు స్వధ
ర్మము. ఏ సందేహమూ లేదు’ అని. దీనినిబట్టి వ్యాఖ్యం ఆలోచించ
వలసి వుంటుంది. ఈనాటి సాంఘికధర్మాలనుబట్టి ఆనాటి సందర్భా
లను నిర్ణయించడం ధర్మం కాదు. ఇప్పటి పీరికికోడీ ను బట్టి విచారణ
చేస్తే, మైనరుపిల్లను తిండి) సంతకూణనుంచి ఎత్తుకుపోయివెండుతు
361 పెక్కును ప్రకారం కృష్ణుడికి 7 సంవత్సరాలు తిరిగివరికి పది
వలసివుంటుంది. పేమించిన పిల్లను ఇంటినుండి తరదీసివా రెవర
యినా రుక్మిణీపరియణంకనును దీధెప్పువాదనములో చెరితే జడ్జిలు
శిక్షిస్తారు! ఈవిధంగానే యొచ్చినై, కుంతి దాపదుల పాత్ర

అసోగ్

తక్కువ, భారతంలోని చాలామంది మహానుభావుల పుట్టుకలూ గౌరవించదగినవి కాశేత్ర.

అందుచేత ఏ సంఘాన్ని గురించి ఆలోచిస్తున్నామో ఆనాటిసంఘ ధర్మాలను మూత్రాలుగా యించి ఆలోచించడం న్యాయం మాకుంది. ఈ న్యాయాన్ని అంగీకరించి గావణునిచర్య విచారణ చేస్తాను :

నీతని కైపువెక్కించేస్తులు. రావణుడు నీతయెడల ప్రేమెన్ను క్కుడు. ప్రేమించినశ్రీని పొందడము రాక్షసులకు వివిధంగానూ తప్పకాను. అందుచేత నీతను అపహరించాడు. నీచమైనకోర్కెతో కాదు. ఎందుచేత నంటే, నీతను తాను ప్రేమించి, గౌరవించకపోయి నట్టయితే, ఆమె లంకలో నిస్సహాయగా తనిస్వాధీనంలో ఉన్నప్పుడు ఆమెను అంతగౌరవంగా ఆదరించడమూ, ఆమెయెడల వివిధమైన అపచారమూ జరిగినట్టా బాగ్రత్తగా చూడడమూ, ఆమెను దర్శించి నప్పుడు ఏదార్జనము ఎంచకుండా మర్యాదగా నుముఖం చేసికో యత్నించడమూ సమర్పించ వీలులేను. ఇందుకు తార్కాణాలు వాల్మీకి రామాయణం నుందరకాండ 20వ సర్గలోనుంచి చూపుతాను: ఆశోకనంలో నీతను దర్శించినప్పుడు రావణుడు- “కామయే త్వం వికలాక్షి-” (వికలమైనకన్నులు గలదానా, నిన్ను ప్రేమిస్తున్నాను), అన్నాడు. అంత ప్రేమతో ఉన్నవాడు తనస్వాధీనంలో నిస్సహాయగాఉన్న ఆమెయెడల చేసిన దౌర్జన్యం ఏమైనా ఉన్నదా చూడండి:—

“ఏవం చైత దకామాం ను న త్వం సుఖ్యమి మైశ్రి
కామం కామ కృరీతే మే యథాకామం ప్రవర్తతామ్”

‘సీతా! నున్నప్పుడు నాకీరడలో ఇచ్చినట్లు చరించనీ, అయి
 నప్పటికీ కోరికలేని నిన్ను నేను ముట్టకొనైనా ముట్టకొను’ అని అతి
 శ్యామంగా ప్రవర్తించాడు ఇంతే కాదు. కేవలం కారీకముఖాన్ని
 ఇచ్చి కామించినంతమాత్రానకూడా చాలనుభవ పైథిలి భార్యామే
 ‘నీవు నాకు భగ్యహస్తాని కావలసివచ్చి’ అని వేడుకున్నాడు. ఈమాటలు
 వీరిను మోసగించి స్వాధీనంచేసుకునేటందుకు పనికివచ్చేలా అనిపించ
 వచ్చును. అందుచేత ఇంకొకసందర్భంలోని రావణుని అభిప్రాయాలను
 వివరించుతాను.

రాముడు వానోన్మేషంలో యుద్ధానికి సిద్ధం కాగానే రావణుడు
 మంత్రులనూ బుధులనూ ఆహ్వానించి సలహాచేసి ‘నా స్వపర్యాయ
 నం కోసం వీరిను అపహరించాను, ఆమెధర్మ ఇప్పుడు యుద్ధానికి
 వచ్చాడు. ఈయుద్ధంలో కేవలం నాకేకాక మీకూ నష్టం కలుగు
 తుంది కనుక మీ అభ్యసాయం తెలపండి:

“నా మేనక్కయ్యామగోధుని మిచ్చి త్యలసగామిని
 తిను లోకేషు చావ్యా మేన సీతానమ్మకి మతా
 శిన్నానం వదనం క్షు విపులం చారులోచనమ్
 పశ్యం సైదా నశిస్తస్యా: కామస్య నశి మేయినాన
 శ్రోధవాన్తసమానేన మర్త్యర్థకరణేన చ
 కోకసంతాపనిత్యేన కామేన కలపీక్యతా.
 సా తు సంవత్సరం కాలం మా మయాచత భామినీ.
 ప్రతీక్షమాణా భరారం కామ మాయతలోచనా
 రిన్మయా చారునేతాయా: ప్రతిజ్ఞాతం వన క్షుభమ్
 కాన్తోహం సతతం కామా ద్యాతో హయ ఇ వాధ్యుని.

కిం కరిష్యామి భద్రం మః కిం వాయుక మనన రహ్
ఉచ్యతాం క స్సమర్థం యత్కృతం చ నుకృతం భవత్."

‘అ నీర వాళయ్య ఎక్కను ఇష్టపడదం లేదు. మూడులో
కాలలానూ నీతకు సరిపోయేస్త్రీ వాకు నచ్చినది లేను. ఎత్తయిన
కుక్కు. అందము వికాలములు అయిన కన్నులు, అ నీరమాటాన్ని
చూసినప్పుడు నేను మన్నంధుడి వలె మైపోతున్నాను. కోపకాల
మంకూ సంహోష కాలమందూ సమానంగా కైకగ్యం అలవాడూ,
దుఃఖం కలిగించడంలో ఎడతెరిపి ఈయనివాడూ అయిన మన్నంధుడి
వల్ల కలుషీకృతుడను అయినాను. వికాలమైన కన్నులున్న ఆమె భర్త
అయిన రామగి నిరీక్షించను ఒక యోధాదిగడువు కోరినది. అ ద
మైన కర్ణుగల ఆ నీతి ప్రతిజ్ఞచేసిన ఆ శత్రుకర్ణమైన మాటను విని
చాలాచూరపు సడకనుంచి గుర్రమువలె కామమునుంచి కాలి పొం
గాగు. ఏది మనసు యుక్తమూ భద్రమూ అయినదో ఏది మనకు
సమంజసమో. ఏది చేసిన మనకు శుక్రుతిమో దానిని చెప్పండి. నేను
చేస్తాను’ అని ఏ వాపరికిమూ లేకుండా వెళ్లి ఆతిథ్యాదుంగా వారి
సలహాను అభ్యర్థించాడు. నీర సమక్షాన పలికిన మాటలు మోసగించ
డానికీ అయినట్టయితే ఆతిథింగితులకు ఈమాటలు ఆమాయకంగా
చెప్పి వారిసలహాను ఆతిథ్యాదుంగా అడ్డంకలసి - ఆగతియం కని
పించదు. దీనినిబట్టి సానుభూతితో ఆలోచిస్తే రావణుడు నీతిమీద
నిజమైన సేవతో బాధపడినట్టే సహృదయులు అంగీకరించక తప్పదు.

ఇది కాక రావణున్ని గురించి భోజాది కృంగారప్రకాశంలో:
అష్ట శత కిభావణీ ప్రణయినీ. కాస్తానీ చక్షు గ్నకం.
క్తి యూతపతా పివాకిని. పదం లంకేతి దివ్యా పురి,

ఉత్పత్తి ద్రుహితాన్వయేన, తి దహన్ శేష్యగ్వరో లభ్యతే
సాక్షా దేవ స రాకణః, క్వశత్రువ స్సగ్వత్ర సర్వ గుణాః !

‘ఎండిఅడ్డ ఇందుని తలమానికానికి పగయిపో, ఎవడు కాస్తా
లనే కన్నులుగా చూస్తాడో, ఎవడు వీవాము భయముగాగల
భూతపతిని భక్తితో ఆరాధిస్తాడో, ఎవడిసానం లంక అనే దివ్యపుర
తా, ఎవడు ప్రహ్వకులంలో ఉద్భవించాడో అటువంటి ఇతడు రాక
ణుడు అనిపించుకునేవాడే కాకపోయింట్టయితే, ఇటువంటి వరుడు
భక్తిస్తాడా? అంతటా అన్నీ గుణాలే ఉండవుకదా!’ దీనినిబట్టి
రాకణుడనే పేరు మాత్రమే అతని అవభాష్యం.

ఈ పేరు ఎంతవరకా పుట్టినదో చూపుతాను: ‘రాకం’ అనగా
గోల. రాకంకలిగించేవాడు, అంటే గోలపెట్టించేవాడు రాకణుడు అనే
అర్థం వస్తుంది. ఈ పేరు ముందు భితాబుగానే వుంచిగానే కలిగింది.
శత్రువులను గోలపెట్టించేవాడు కనుక రాకణుడు అనే బిరుదు వచ్చింది.
దీనితో రామదూ తిక్కువవాడు కాదు, అతిమా రాకణుడే. రాక్షస
కులా పుంతా రాకంతో నిండి రాకణుడు. ఇంతేకాని ఈ రాకణ
శబ్దం అన్యాయంగా ప్రజలను గోలపెట్టించేవాడు కాకడంవల్ల చెడ్డగా
కలిగింది కాదు. ఇందుకు అధికారం నుండిరకాండలో - ‘ఇత్యుక్తౌ
మైథిలిం రాజా రాకణ కృతురాకణః’ - ‘శత్రురాకణుడైన
రాకణుడు’ అన్నాడు బాల్మీకి. అయితే ఈ కథానికే నీటికి వాడు
అంతా దుష్టార్థం ఎలా కలిగింది అనిపిస్తుంది. రామదీక్షిణయాన్ని
కీర్తిస్తూ, విరోధిలో కంటకునిగా, కధిపవర్గి వాడిగా నిగ్గయించ
డానికి రాకణశబ్దాన్ని చెడ్డగా మార్చి ఉపయోగించడం కవి రా
కవ్యమే కదా! సంఘసంస్కరణాభిలాషులు ‘ఈమె వివాహము

చేసుకున్న విరతువు' అని తెలిపితే సంఘదార్జనానికి లొంగి లోలో పల చెడ్డగా ప్రవర్తించక, ధైర్యంగా వివాహంచేసుకున్న ఆమె అని మన్ననగా చెబుతారు. ఆమెనే 'వివాహం చేసుకున్న విరతువు' అని ఏ సహితమదో అంటే ఇద్దరు భర్తలను అంగీకరించి మతంచెడిన ఆమె అనుపేక్షనాకాభ్యంగా ఎంచవలసిఉంటుంది. ఉద్దేశానికి దిగినట్టుగా దేనినైనా వాడవచ్చునుగాదా. రావణశబ్దం ఈవిధినే పొందింది.

ఈ సందర్భంలోనే రాక్షసుళబాన్ని కూడా పరిక్షిస్తాను. ఆసలు శబ్దం - 'రక్షసో రక్షించేవారు అని. ఇందులకు ఆధికారం - 'రక్షయ ఇతి యై రుక్తం రక్షసా నై భవతుః'. మక్షయ ఇతి యై రుక్తం యక్ష ఏవ భవతుః'. సృష్ట్యాదిని రక్షణకు పూనుకున్నవారు రక్షను లైవారు. ఆమరంలో రాక్షసులనూ దేవయోనులలో కలిపి చెప్పారు:

విద్యాధ గోపురో యక్ష రక్షో గంధర్వ క్షిప్రాః

పికాచ గుహ్యక స్పిథో భూలోమీ దేవయోనయః.

ఆమరశబ్దంకూడా ఇటువంటిదే. ఆనుప్రోక్తాలయిన మూక్తాబ గొన్ని ఋష్యదం దశమమండలంలో ఉన్నవి. వీటినిబట్టి యాచిస్తే రాక్షస ఆమర శబ్దం రావణశబ్దంకలెనే. భయంకరకృత్యాలతో కలిపి వాడడంవల్ల ఈనాటి అగాఢమ గురి అయినవి అని తేలుతుంది.

అయితే వాల్మీకి రావణుణ్ణి అంత దుర్మార్గునిగా ఎందుకు కల్పించ నలెను అనిపిస్తుంది. రామనికథను రామాయణంగా కూర్చుండే ఏకారణంచేతనో అందులకు అనుకూలం రావణుణ్ణి అవిధంగా చేశాడెం. ఈ విషయాన్ని అభిర్ని. నిరూపిస్తాను—, ఇదికాక అనాటి లర్య

అవార్య సంఘర్షణలో ఆర్యులకృత్యాలను సమర్థించడం ఒక ఉద్దేశం. ఇది ఎంతవరకూ నిజమో విచారణచేస్తాను :

ఈ దేశంజాతకం ఎంతదూర్వదృష్టజాతిమో, ఏ పరజాతి వారు చుకువచ్చినా వారి స్వాధీనం కావడమేగాని, ఒక్కసారి అయినా స్వాతంత్ర్యాన్ని నిజపుకోవడం నోచుకోలేదు. రెండువందల సంవత్సరాల క్రితం తెల్లవారి చేతులలోనూ, 1926 సంవత్సరాలక్రితం ఖచ్చితప్రావింధిం మహమ్మదీయుల చేతులలోనూ చిక్కుపడి వారి స్వాధీనం కావడం, విమర్శనీకాని తేలని విషయం కాదు. ఎంతటి సహనశూలైనా కాదని వాదించడానికి, చరిత్రను విశ్వసించి మూర్ఖంగా కిమ్మలు మూసుకుని వాదించినా 'ఏమో' అనిపించడానికి, నిజమైనదంతోఉన్న ఏ దేశభక్తుడూ అత్యాధిమానాన్ని దిద్దీకుకోకుండా సమాధానదడానికి విజృంభించడానికి గుండెలమీద మంపటిగా అయిపోతూవున్న ఈనాటి పజాతుల దబాయించువంటిదే అనాటి ఆర్యులకూ దేశస్థులైన ఇరిజాతులకూ జరిగిన క్షయభయం.— 'ద్యయవా ప్రాజాపత్యా దేవా కృనుగాశ్చ తిథా కానీకుసా ఏ దేవా జ్యాయసా ఆనురాస ఏషు లోకేష్వస్సర్వత్'— 'ప్రజాపతి సుతతి ఇరు తెగలు, దేవతలు ఆనురులు, దేవతలసంఖ్య తక్కువ, అనురులసంఖ్య ఎక్కువ. లోకాలను పొందడానికి వీరిలో పోటీపడింది' అని బృహదారణ్యకోపనిషత్తు మూడవ బాహ్యం ఒకటవ మంత్రం.

దశరథుడి కాలంనాటికి గంగాదక్షిణతీరంనంచీ దుర్గమమైన దండికారణ్యమే. ఆర్యులు సింధుగంగాతీరప్రదేశాలనే లక్రిమించుకున్నారు. దండకారణ్యాన్ని దాటి దక్షిణదేశాలలోఉన్న జాతులను మొదట జయించినవాడు రాముడే. తమ మతాన్ని కాదని

నిరోధించి, ఇతర ఆదేశానులవలె మలభంగా లొంగక ఆతిథిగ్రంగా ఎదిరించి ధీమాను వారకులూ యద్ధనిపుణులూ అయిన రావణులకు వారిని ఓడించి లొంగదీసినరాముణ్ణి అనాటి ఆర్యలోకం ఎంత ప్రశంసించిఉంటుంది. అతనికీ అకాలగంగా ఉంటే, తనప్రతిభ చిరస్థాయి ఆవుతుందికదా అని ఎన్నెన్నో నిర్మాణాలు చేసిఉంటుంది. లేవాలే చేసిన ఆ కాస్తకార్యునికి రాముడు అంతపొగడ్త పొందడానికి. నాయకులలో ఇన్నింటాల్నూ రావణకథ ఇతరపని ఏమీ అనేకుమీమాటలం ఇంత చూస్తే పొందడానికి అవకాశం కనిపించదు.

రామా రాణికాలంలో పొందాల్సిన ఈ దిగ్విజయం భౌతకాలానికి ఇంకొకమార్పు చెప్పింది. అక్బరుకాలానికి రాజపురుషులూ ముసులుమానా. భౌతకాలానికి అర్జునులూ దేశములూ పన్నెడ సంబంధ బాధనాల్నానికి కలిగి. విరోధాలు మాని, ఒక్క తెగగా కలిసిపోక పట్టింది కాదు కదా దేశముల నితులనూ ధర్మమునూ మతస్థులనూ కొంచునూ ఆర్యులనూడా అంగీకరించారు. అందుకనే కృష్ణుడు కత్తిడి అనునాదాని వివాదమాడడమూ, భీముడు హిడింబు, అర్జునుడు ఉలూపిసుధ కలసు బాన్సలుగా స్వీకరించి ఆర్యసముత్తాన్ని పొందడమూ జరుగించింది.

ఈ విధంగా అనాల్కలో కలిసిపోతున్నప్పటికీ ఆర్యులు అన్ని తెలవాదని ఎవోవిధంగా ఆర్యసాంప్రదాయాలకు లొంగదీసుకుంటూ ఆర్యులైనా సమస్తమర్యాదలూ దేర్బానూ జరుగుతూనే వుంది.

ఈ దేశశ్రీలకు పాశ్చాత్యతెల్లజాతులకల్ల జన్మించిన ఎంగ్లొఇండియనులు తెల్లకారి సంతతివారి మని చెప్పి నిర్విస్తావున్నట్టు ఆర్యసం

తలివారి మనిషింగుకోవడం గొప్పగానే తేలింది; ఈవిధంగా యాద
 ద్భాతం చివరకు ఆర్యమయం అయిపోయింది. క్రిమీజా ఆర్యులు
 చేసిన అకార్యకృత్యాలను సహించి సమరించడమూ, అవార్యుల స్వ-
 క్షమా దేశాధీశులమూ గాని సమూ సుర్యులమూ కావడమూ అయి.
 చివరకు ఆర్యశబ్దం అన్ని సుగుణాలనూ, అవార్యశబ్దం అందుకు వ్యతిరేక
 మైన సమ శత్రువనూ నాలనూ నూచి చేటులు వాడుకి అయిపోయింది. ఈ
 వాడు తెల్లవారు కిగోజాని 'నిగర్' nigger అంటారు. నిగర్
 అంటే. తెల్లవాడు అనేవర్ణభేదమే కాకుండా నీచుడూ అనవ్యభి-
 వాదూ అనేఅర్థంలో వాడుతున్నారు. ఈ నిగర్ పరిణామాన్ని పొం-
 దింది ఆవార్యశబ్దం.

ఈ ఆర్య అవార్య వైరుధ్యం ఎంతవరకు విస్తరించింది అంటే.
 ఈనాడు మనకళ్ళమీదునే జరుగుతున్న విషయాన్ని తాత్కాలికగా
 చూపుతాను:

తెల్లజాతులు రంగుజాతులను చాలావరకు తమ స్వాధీనం చేసు
 కున్నవి; ఇంకా చేసుకుంటూ వున్నవి. తెలుసుకొంటే గుర్తీతి అని
 పించుకోవడానికి అవకాశం లేకుండా గంగుజాతుల మతాలనూ నీతు
 లనూ అపహసించి, నీచ మైనవిగా ఎంచి పచారం కన్నా వున్నవి.

తెల్లజాతుల ఈ యత్నం ఫలించింది అనుకు గాను. ఆపట్టుకు మిస్
 మేయూ భారతదేశాన్ని గురించి. కిలిమైకదీపులను గురించి వ్రాసిన
 వ్రాతలూ, నల్లనీ గోలను గురించి ఆమెరికా ఆఫ్రికాలలోని తెల్ల
 వారు వ్రాస్తున్న వ్రాతలూ పీఠపడి, రామాయణాది గ్రంథాల
 లోని ఆవార్యనీతులూ ధర్మాలూ వలె భారతీయులనీతులూ ధర్మాలూ

నీచము లైపోతివి. అప్పుడు రంగుబాతులు ఒకనాటి అనురులూ రాక్షసులూ వలె ప్రపంచానికి కంటకు మైన దురాత్ములై. తప్పకుండా నశింపు పొందవలసిన మలిమను అయిపోతారు. తెల్లవారు న్నాళ్ళకోసం చేసిన ఈ అన్యాయకాలాలూ అన్యాయాలూ ప్రపంచకల్పానికీ అని నీరపడిపోతివి.

వార్మికి అర్థపక్షంగానూ అశార్థకక్షగానూ వ్రాసి ప్రపంచానికి రావణాది అసలుపేరు ఎదురు వాడలేదు? ఇది కాక ఎంతటి దుర్మార్గులైనా అంతి అగ్రయుక్తంగా అనన్యాయమేయి చెట్టుకోలేరు గదా! గాక్షసశ్రీలపేరు చూడండి: దుర్ముఖి వికట. చండోదరి. అహముఖి, తూర్ణఖం... ఇత్యాది. వాళ్ళయెడ అనన్యాయత కలిగించవలసిన ఉద్దేశంతో వివిధ రీతులైన పేర్లు అనడం ఎంతమాత్రమూ సత్విద్యూతం కాదు. ఈవిధంగానే గుప్త్యా జవానుయొక్క కాలంలో గుప్త్యవారు జవానువారిని 'కోతిముఖులు' monkey-faced అనేవారు.

ఈ కారణాలన్నీ కాక ఇంకొక రహస్యంకూడా ఉన్నది. వార్మికి కాలం 2250 బి. సి. అనగా నేటికీ 4214 సంవత్సరాలక్రితం. వేదంలోని ఛందోనియమాలను లోకీక భాషకు ఉపయోగించి వేదాలలో అక్కడక్కడఉన్న అనుష్టుప్పునువిరివిగాన డిక్షకవిత్వపంథాతోక్రిత వాడు వార్మికి. ఈ నాటికీ సంస్కృతవాద్యయంతో ఆయన రామాయణానికిగల వివిధావైభవ్యం మహాభారతానికి లేదు. ఇంతవిభవ పొందిన రామాయణం కల్పించిన పాంపుదాయక మొన్నటికనగా ఈ దేశంలోని ప్రతిభాషకూ పలుకుబడి అయిపోయింది. అనాడు

ప్రాంతమైన కళాసంపత్తిలో ప్రధానమైనది ఉత్తేజ్జ్వల ప్రతినిధియై
 వీరి గోరంతి కొండంతగా వర్ణించబడింది. నాయకుని లోకోద్ధాని ప్రకం
 పించడానికి విశోధిని రాక్షసునిగా లోకంబుకునిగా విరూపించడం
 మామూలు. ఈవిధానంలో వాల్మీకి ఒక్కడే కాదు, గ్రీకుదేశమహా
 కవి, హీమర్ 8120 సంవత్సరాలక్రితం 'వాసిస్' ఇలియడ్ 'ఒడిస్సీ'
 'ట్రైటోనియోమీడియా' అనే గ్రంథాలలో కూడా ఈ విధానమే
 గోచరిస్తుంది. 'ఒడిస్సీ' దేశదేశాలను జయించి గొప్ప ప్రభువుగా
 తీరించిన ఒకవీరుని కథ. రామాయణం వంటిదే. దానిలో వర్ణించిన
 నాయకనాయకులందరూ సామ్రాజ్య మనుష్యులవలె కాక దేశతాంత్రిక
 సంఘాతులవలె కనిపిస్తారు. రామాయణాన్ని ఈవాటికి మన పండి
 తులవలె చాలాకాలం హీమర్ గ్రంథాలను గ్రీకుపండితులందరూ
 కంఠస్థంచేసుకున్నారు. గ్రీకుభాష చాలావరకు హీమర్ కావ్యాలలో
 నుంచే పుట్టింది. హీమర్ కథనడిపించే విధిమూ ఆ వర్ణనమూ అనాటి
 మన పురాణలేవోసాల ఫక్తి మూలం. అనాటివారి భావ
 ప్రపంచం అటువంటిది; అనాటివారి మనస్సునకు అందాన్ని కూర్చిది
 అటువంటి రచనావిధానం; అకాలంలో అది ఉత్తమకళ.

ఇక ఈ, మనువువాటికి కూడా రాజు దైవాంశసంభూతుడు 'వా
 విష్ణుః పృథివీపతిః అనేవారు. సామ్రాజ్యరాజు విష్ణుశాసనసంభూతు
 డైరీ, ప్రపంచాన్ని ఉద్ధరించను ఆవరించినాడు ఆవలసినరాజు
 శేవలం విష్ణువుఅవతారం కొనడం ఆవృత్తం కాదు 'దా! అటువంటి
 రాజును ఏదిరించినంతమాత్రాన ప్రతిక్షేపారు గాక్షసులగానూ,
 లోకంబులుగాను ప్రహేళికమార్చి భంగపరిచేవారుగా [dangerous
 to public tranquility] మరిపోతప్పదుగదా!

వాల్మీకినుంచి ప్రభవించి పురాణాలవాటికి విభరీతంగా పెరిగిన రచనావిధానం మామూలు ఏమిటంటే: ఈ రాక్షసులు చేసిన దుర్మార్గాలకు పద్మాంగులోకాలూ హోయమని భూషణైవే, సప్తసాగరాలూ ఘూర్ణిల్లేవి, పత్రిత్రతలంతా మాసభంగమైనట్లు ఆర్తనాదాలు చేసేవారు, తపస్సు నిరపాయంగా జరగని మనీశ్వరులందరూ ఒక్కొక్కటిని బ్రహ్మను ప్రార్థించేవారు, ఆ పురాణపూరుషుడు విష్ణుమూర్తిని ఉద్వృధించేవాడు, అప్పుడు సాలసముద్రంలో తీరికగా లక్ష్మీదేవితో మాయనిద్రలోఉన్న మహావిష్ణువు పాముపడక వొదిలి, కంఠుచక్రాలను ధరించి, ముందు తానూ, ఆ తరువాత శేషుడూ, ఆ తరువాత లక్ష్మీదేవి భూలోకంలో ఆవతరించి ఆనేకవంకలు కల్పించి ఆ దుర్మార్గులను వధించి, పుత్రతల మానములు రక్షించి, తనకోసం మనులు చేస్తూ వున్న తీవ్రతపస్సులు నిర్విఘ్నంగా సాగేటట్లు అనుగ్రహించి, ప్రళయచాలను ఉద్ధరించి, అవతారం చాలించి మళ్ళీ మాయనిద్రకోసం పాలసముద్రం చేరుకునేవాడు.

ఇదీ ఆ కాలంలో కథ నడిపించే విధమూ, కవి కథానంపత్తి. ఏ పురాణం చూసినా ఇదే తీరనివ్వ.

ఈ విధానమునకు సామగ్రికావచంలోకూడా రావణుడు రాక్షసుడూ లోకకంటకుడూ అయినాడు. ఈ కారణాలన్నీ గణిస్తే రావణానిపక్షం ఆలోచించడం న్యాయమవుతుందికదా! నా యత్నానికి ఇది ముఖ్యకారణం.

2. 'ఉత్కిష్ట' అదర్శముగా వ్యవహరించిన నీతిరాముల జీవితము
లకు ఈ విధంగా మూలకాంక్షలు చేస్తే, నిష్ఠాయంగా ఒక దారిని యా
త్రిన్ముఖముగా వ్యవహరించుట అవశ్యకమే. దీనిచేత కాదా? అన్న
రెండవ అక్షేపము విమర్శిస్తాను:

'రామర నిత్యము' అంటే, దేనివిధంగానూ ఆస్వాదము జరిగకుండా
ఆతిథితియు వేరంగా పాలన జరిగియుపోయిన, రాముడి పరిపాలనావిధానం
కలకాలానికీ అనన్యప్రాయమైన పాలనావిధానమని ఈ వాటి ప్రజా
భిప్రాయం ఇది ఎంతవరకూ సత్యమో రామాయణంలోని కొన్ని
సందర్భాలనుబట్టి తర్కించుతాను.

దోపంజనీయ వారు పనిచంది తప్పవని యేటట్లుగా ఉన్నా సరే కాని
నిష్ఠాపై ఒక్కడయినా క్షేమముదయేటట్లుగా ఉంచుకొనడము ఆని
స్వాధీనమునందుకొని మొదటిసూత్రంగా ఈ వాటి 'లా' కూడా
అంగీకరిస్తుంది. అటువంటిప్పుడు ఏ దోషమూ లేకుండా,
ప్రపంచంతో ఏమిమిట్టమూ లేకుండా, ఎక్కడనో చూచుచున్న తన
ముక్తికోసం తపస్సుచేసుకుంటూవున్న శంబూకుణ్ణి వధించడం ఏమి
స్వాధీనం? తపస్సుచూట్టుకుంటున్న తమకు తప్ప ఇతరులకు ఉండరాదనే
దురహంకారములేన బాహ్యములు, ఏ లోపంనల్లనో చెచ్చిన బాహ్యము
లేవు. శంబూకుణ్ణి అపరాధమునల్లనని మొరొప్పెట్టవచ్చును. కాని ఆ
మొరొప్పె మన్నించి ఆ దురహంకారాల పొగడైలనుకూడా పొందుచు
చునే కాంక్షతో గాముడు ఆ ఆమాత్యుణ్ణి చంపడం ఏమిస్వాధీనం? ఈ
ముక్తికి తాను ఒకమూల కూర్చొని ఉన్నాడని తపస్సుచేసికోవడం తప్పక
నిష్ఠాయించేది ఏవిధంగా ధర్మమవుతుంది? అవాటిప్రజల మన్నన
కోసం కలకాలానికీ నిందించదగ్గ హత్యనుచేసిన రాముడు ఏ కళం
కమూ లేని అదర్శపురుషుడుగా మన్ననకు ఎట్లా పాత్రుడౌతాడు?

ఒకచాకలి తన భార్యను నీతతో పోల్చి నీచంగా మాటలు అన్నంత మాత్రాన, అన్ని బాధలు భరించి యమయాత్రలోకి దీర్చిపో ఆమెను, బ్రతుకు ఆత్మా తానుకాను అంతా రామమయమే అని బీబిత్తూర్ని ఆమహాయల్లానిన, అన్నింటికన్నా ఆనాద్యుం నిండుచూలాలని ఆడవులతో నిస్సహాయంగా నీచత్వానికి ఒడిగట్టి పడివిపెట్టించాడు. ఉత్తర రామచరిత్రలో ఈ సందర్భంలోనే 'ఓయి కలిసుడా, ఎప్పుడూ యశస్వీ ప్రియంగా నీవు శ్యామలతావు ఇంతకన్న ఆపయశస్సు ఉన్నదా ?' అని వాసంతిచేత రాముణ్ణి చివాట్లు వేయించాడు భవభూతి. ఒకచాకలి నోటు సహితం తనకు అపభ్రాంతికరమైనమాట రాకూడదు అనే చచ్చుకాంక్ష కాకపోలే. ఇంతకన్నా నీచం, అసహ్యం అయిన పని చేయవలసిని అగత్యం ఏమున్నది ? ఒకచాకలి 'పోటు' కూడా పోకుండా జాగ్రత్తపడవలసే అత్యంత ఉండడానికి ఈనాటి బిల్లు బోరు వెసిడెంటా, తాలూకా బోర్డు వెసిడెంటా రాముడు !

ఇంతకూ సవిమర్శంగా పరిశీలిస్తే, రాముడు ఉత్తర కీర్తిరాముడు. కీ-కోసం జీవిత వాసరే సంసిద్ధపడేవాడు. నీతయొడల ఇతని ప్రవర్తన చూడండి. రామణుణ్ణి ఎంతో కీర్త్యపరిస్థితులలో ఒప్పించి సంతోషం చేశాడని భిక్షుకోసం, భర్తృవిజయకోసం తపస్సుచేస్తూ మూత యెగురి కన్నుగా నిరీక్షించిన ఆ నీతిను, రామణునివారణ కాగానే రమ్మని విభీషణునిద్వారా కబురుపండించాడు.

విశ్వయాన్వి ప్రహస్తాచ్చ స్నేహాచ్చ పరిజేతతా.

ఉదైక్షతి ముఖం భర్తృ సౌమ్యం సౌమ్యతరావనా.

'పరిని దేవంగా యెంచే ఆమె, ఆశ్చర్యంవల్లనూ, సంతోషంవల్లనూ స్నేహంవల్లనూ సౌమ్యమైన ముఖంతో'.. 'సా కస్త్రుసంబద్ధముఖీ'

ప్రయోజనంలేదు. మంచికులంలోపుట్టిన ఏళురుఘడు పరగ్గువాంలా ఉన్న శ్రీని తిరిగి తీసుకుంటాడు! రావణుడితోపెళ్ల భ్రష్టమయి అతని దుర్మార్గుపుణ్యముల మాపులకు గురిఅయిన నిన్ను లేజన్సుగిల ఏళురుఘడు తిరిగి తీసుకుంటాడు! గొప్పకులాన్ని చెప్పుకుంటూ నిన్ను నేను తిరిగి ఎట్లా తీసుకుంటాను! నాల్గి నేను తిరిగి నంపాదించుకున్నాను. అందుకోసమే నిన్ను జయించడం జరిగింది. దివ్యరూపం గలిగి మనోహరురాలకై. ఇంటిలోఉన్న నిన్ను మానీ రావణుడు చిరికాలం సహించిఉండడు. నీమీద నాకు కోరికలేదు. నిశ్చయమైన బుద్ధితో చెబుతున్నాను. నీవు ఇక్కడనుంచి నీ యిష్టప్రకారం పో, లేదా లక్ష్మణభరతులనో, సుగ్రీవవిభీషణులనో ఎవరికెల్లను సుఖముంటే వారిపైన మనస్సుచేసికో'అని. నీత జవాబులో పొరువంగా పలికినట్టు. తక్కువవాడు తక్కువవారిని అనలసినట్లుగా మాటలన్నాడు. మూర్ఖులంతకీ రిలోనూ. మహాశక్తువును జయించినానన్న ఒల్లమాలిన్యంతోనూ తలతిరుగుతూవున్న తనకు రావణాంకపరిశ్రేష్ట పనికికాకపోలే పామ్యువచ్చును సరే; కాని లక్ష్మణభరతులనో సుగ్రీవవిభీషణులనో చూసుకోవ్వూడం క్షమించడానికి వీలులేని నీచపుమాటకాదా! ఇంటివంటిధూర్జి ఆదర్శప్రాయమైన భర్తగా ఎంచడంవల్ల అవ్యాంగా శ్రీలనా ఎంత దిగదీస్తున్నామో పురుషుల్ని ఎంత పొగరుబోకులను చేస్తున్నామో ఇంతకై నా గహి నలేపోలే,

తన భర్తపత్నియెడల ప్రకాశిప్రాయం మువ్వంగా ఉన్న వృదు భర్తం ముల్లచూపిన విధానాన్ని చైత్యంతో అనుసరించిన ఒక మహాసుభావుని తార్కాణచరిత్రాన్ని రామునితో పోల్చి చూపుతాను. అర్హనిస్థానంలో ఇస్థాం మతం. శ్రీలకు కలిసమైన

ఘోషాను మరచే కాసిస్తుంది. అమానుల్లా రాజు, సోరీయా రాణి. ఈ దంపతులు మంచి విద్యావంతులు. కేటి ప్రపంచంలోని ఇతర కళాల ప్రియతమాలతో తమదేశం ఏవిధంగానూ పోల్చవీలలేని నిర్వద్యగా, నిస్తేజంగా, చీడగా ఉండడం గ్రహించి, పాశ్చాత్యకళల వాగ్దళవిధానాలను స్వయంగా పరీక్షించివచ్చి తమదేశాన్ని సంస్కరించును భూనుకున్నార.

తమ దేశస్థులు పురుషులకు వాంఛ కలిగింపుదు వారి కామవికారాలకు భోగవస్తువులుగా ఉన్నప్పుడు తప్ప యేవిధంగానూ దీవిస్తూన్న మనుష్యప్రపంచంలో లెక్కకాకుండానూ, దేశానికి యేవిధంగా ఉపయోకులు కాకుండానూ ఉండడానికి ఘోషా మూలకౌరణమని గ్రహించి, ఈస్థితిమారి తమస్థితి ఇతరదేశస్థులకలె విద్యావతులూ దేశస్థులూ, స్వతంత్రులూ కావడానికి మొదటి మెట్టుగా సోరీయా రాణి తానే ముందుగా మునుగు తీనివేసింది.

మరియు మూర్ఖులలో పట్టుబడి, ప్రపంచంపొందుకూన్న పరిణామంలో వెనకబడిపోకూన్నామని ఆయినా గ్రహించలేక, ఇతర మతాలతోనూ, ఇతరజాతులతోనూ, తమజాతిని తమదేశానినీ పోల్చిచూసుకోలేకుండా ఉన్న ప్రజాబాహుళ్యం అమానుల్లానుకు వచ్చి, 'మర విరుద్ధంగా సోరీయా ఘోషాను తొలగించి కీలంచెడిస్త్రీ ఆయనది, కనుక మీరు ఆమెను విడిచిపెట్టవలసింది' అని కోరుకున్నారు.

ఒక్క చాకలి నోటనే కాదు, ప్రజాబాహుళ్యంలో ఈ కల్లోలం కలిగింది. ఆయినా అమానుల్లా రామునివలె స్వార్థం ఎంచలేదు. తన పేరుప్రతిష్ఠలకోసం ఆలోచించలేదు. ధర్మం ఎటు వేలుచూపితే

అటే శుద్ధాంతకరణను సాగించి పలికాడు. "సోక్రియా నాధర్మపత్ని
 కృపపంచంలో ధర్మజీవితంలో కలిగే కష్టనిష్ఠులను ముఖ్యభా
 లుగా భాగస్వాములుగా పంచుకుందామనే కపథమేకదా వివాహం.
 ఆ ధన్యులందరికీ కట్టుబడతాను. అమె పతివ్రత, నేను పత్నివ్రతు
 దను. క్షతం మేలను కోర రాని చేయవలసిన సంస్కారమే అది. నా
 ఆకళింకూడా అదే. అమె చేసింది వివిధంగానూ దోషం కాదు. అమె
 పక్షాన్ని నిలుస్తాను: రాజ్యాన్ని కృణించి యివాసరే"

అని తన నిశ్చితాన్ని ప్రజలకు తెలియబరచాడు. అంతేకాని
 రాజ్యంకోసమూ, ప్రజల సద్భావంకోసమూ కన్పూర్తిపడి అమెయేద
 అస్థాయంగా ప్రవర్తించలేదు. పోనీ అమానుల్లా ప్రజలను ప్రేమించని
 ప్రభువా? చూడండి: తిరుబడిని ప్రజలను అణిచి పాలన సాగించి
 వచ్చునని మృత్యులూ మిత్రులూ సలహాలను ఇచ్చారు కాని అమా
 నుల్లా ఆంగీకరించలేదు. పైగా 'వాప్రజలతో నేను యుద్ధంచేయను నా
 ప్రజలలో ఒక్కరి ప్రాణమైనా సరే నాకల్లును పోకూడదు' నాసద్భావం
 అర్థమయ్యే జ్ఞానం కలగి అందులకు నాస్వార్థాన్ని ఎంచకుండా రాజ్యా
 న్ని వారికే విడిచి పెట్టి వెళ్ళిపోతాను' అని సింహాసనం దిగి భార్యతోనూ
 తన సంతానంతోనూ పరిడేశవాసి అయిపోయినాడు

అమానులా రాములను పోల్చి చూపడంలో నాఉద్దేశం ఇది :
 ప్రేమించిన స్త్రీయేదల పురుషుడు ప్రవర్తించవలసిన విధంలో ఉత్తమ
 విధానం చూపించి అమానుల్లా పురుషుని గౌరవాన్నీ స్త్రీగౌరవాన్నీ
 నిలిపి, ప్రేమఉత్కృష్టతకు దృష్టాంతముగా అయినాడు. ఇటువంటి
 పురుషుల్ని స్త్రీలు గౌరవించగలయి.

ఇటువంటి పురుషులవల్లనే వారిని చెట్టుబట్టిన శ్రీలగారవం నిలు
 నుంది. అంత ఈ తముకాలూ, సాధ్యమయిన నీతను, ఒక చాకలి
 మాటుకు ప్రజల అభిప్రాయంకోసం ఇల్లు పెడలనడచినకృత్యం అతను
 పురుషుడుగానే యెంచి. ఇటువంటిభగవం దొరకావలకు లోగి 'నీత
 వంటిభార్య'గా కావడం పరివ్రాతాలక్షణమని లేల్పడంలో హిందూ
 సంఘంలోని శ్రీలు అమానుషంగా, నిరీకంగా, భగవంతుడగుటకు
 సైన్యాలకు తెన్నెముకలం లేకుండా లోగిపోవలసిన చచ్చులగుగా
 చేసివేస్తున్నాము. ఇందువల్లను హిందూసంఘములోని శ్రీ మానుషం
 నీరసపడిపోయి బానిసగా తయారవుతావు.

భగవంతుని అత్యంత యెంత అవ్యాయంగా ప్రవర్తిస్తున్నా దిద్దనా అధికారం
 లేక, భగవంతుని నీచత్వంలోనికి దిగిపోతుంటే లోపలను మృద
 యం తిరగబడుతున్నప్పటికీ గానిని జోగొట్టి ఆ నీచత్వంలోనికి తాను
 కిక్కురుమునకుండా దిగుతూ. అనిను తనిబీబితాన్ని యెంత యేవ్యం
 గానూ గుర్తుగానూ చేస్తూన్నప్పటికీ ఇందుకుకూడా ప్రజల
 లోనూ ఈభగవంతునిగా మూడేసియిళ్లు వేస్తూఉండలేని నిత్యప్రా
 క్తినిలుచేస్తూ, లోపల కులిపోతుఉన్నా పైకిమాత్రం యే వ్యతిరేక
 భావాన్నీ వ్యక్తపరచుండా ఉండే అద్భుత పరివ్రాతానాట్రాన్ని ఈ
 'నీతవంటిభార్య'లో ఇమిడ్చివుంచి ఆవర్ణంగా చూపకపోలే హిందూ
 సంఘంలోని శ్రీలు ఈవాటి దుర్బలలోనికి వచ్చిఉండరు.

'రామరాజ్య' మనీ, 'నీతవంటిభార్య' అనీ వీటిని నిత్యలక్ష్యలుగా
 చూపుతూ. అందువల్లను కలిగే లోపాలనూ ప్రమాదాలనూ సంఘం
 గుర్తించకుండా ఉండడం ఈ వ్రాతకు ఇంకొక కారణం.

8 'ఎంత సానుభూతి ఉన్నా తనను ప్రేమించిన పరపురుషునితో
 స్నేహంగా ప్రవర్తించడమూ, ఏ ఆవస్థలో ఉన్నప్పటికీ అతని శిరస్సు
 తనతోడమీద పెట్టుకోవడమూ నీతిపవిత్రతలొపంకదా!' అన్న
 ఆత్మపణను తర్కించుతాను:

పరపురుషునితో స్నేహంగా ప్రవర్తించడం పవిత్రతలొపంక
 ఎందుకు ఎంచవలెను! ఇతి భిక్షం సేవాదా ఆనేని అందాకూ
 సమానాశిః కృత్తులనుబట్టి కీటికి మార్కు రాకానుకీ!.

అయినప్పటికీ సంఘం తాను యేర్పాటుచేసిన ప్రకారం వ్యక్తి
 ల్ని గడపడానికి నీతిని భర్తావీర్యకూడా అనేక కేటాలుగా నిర్ణయి
 చింది. ఈ యేర్పాటులూ శ్రీలకు ఒకనీతి పురుషులకు ఒకనీతి అయి
 నవి. మగవారికి తిప్పుకానివి ఆనేకం శ్రీలపట్ల పరమమూఢ్యలుగా
 మారివి.

ఈనీతికి రామానుజుని ఎంతవరకూ తోడ్పడుతూన్నది యుద్ధానం
 తరం విస్తృతంతోనూ, సంతోషంతోనూ, స్నేహంతోనూ మిగిలి
 మైన ముఖ్యమైనదలో నీతి పథమనందవ్వనానికి కాగా, మండిపడి
 రాణుని అంతంకల్ల భిష్టులైన నిమ్మ పిల్లలు ఏడు అంగీకరిస్తాడు, అని
 నిందించి, నీయిష్ట మైనట్టుగా బొమ్మన్నాడు కల్యాణవంటి ఈమాటలకు,

ప్రవిశ్యే నీర గాత్రాణి స్వాశ్శ్చైవ జనకాశ్చైవ
 వాఙ్మలైః ప్రైశ్చశశ్చైవ భృశ మక్రూణ్యైరయత్.
 కిం మా మనదృశం వాక్య మిదృశం శ్రోత్రదారుణం
 రూక్షం శ్రావయసే వీర ప్రాకృతః ప్రాకృతా మిక.

సతకాస్మి మహాబాహు యథా త్వ హవగచ్చసి
 ప్రత్యయం గచ్చ మే యేన చారిత్రేణైవలేశవే
 యద్యహం గాత్రసంస్పర్శం తాస్మి వివకా ప్రభో
 కానుకానో న మే తత్రైవం త తాప్రహర్యతి
 హదధీనం తు యతి స్మేచ్ఛాదహం స్వయి విగతే
 పరాధీనేషు గాత్రేషు కం కరిష్యే చ్యుత్వచాశీ
 హాసంవృద్ధభావాన్చ సంసర్గేణచ మానద
 యద్యహం నే విజ్ఞాన మాతా తేనాస్మి కాశ్వరమ్.
 ప్రేషితస్తే నదావీనో నానూనూ నవలోకకా,
 లక్ష్మీనానానాం త్వయా వీర కిం తదా న వివర్జితా ?
 ప్రతిక్షుం వానరేంద్రస్య తిచ్ఛాన్యోనమనస్తమ్,
 స్వయా సంత్రిక్తయా వీర త్యక్తం స్యాజ్జీవితం మయా.
 వపుథా తే శ్రమానయం స్యా త్సోశయోన్యస్య జీవితమ్.
 సుహృజ్ఞాపరిక్లేశో నచాయం నిష్ఫల స్తర.
 త్వయాతు వరకాన్దూల శ్రోధమేవానువ రతా
 లఘునేన మనుష్యేణ శ్రీత్వ వీర పురస్కృతిమ్.
 పృథక్ శ్రీతాంప్రచారణ జాతిం తాం పరిజ్ఞానే
 పరిత్యజేహం శక్త్యాంతు యది తేనాం పరీక్షితా.
 ఆపదేశేన జగతా నోకృత్తి ర్వనుధాతలాత్.
 మమవృత్తంచ వృత్తిజ్ఞ బహుతే నపురస్కృతిమ్.
 ఆవీరితస్య గుణైర్భుక్తు స్త్యైవైచ జనసంపది.
 యాతుమా మే గతిగర్హం పరత్యేగ హర్యవాహనమ్.

యద్ధకాండ 119

తన ఆవయవాలలోని? తాను 'పవేళంటట్టుగా' సిగ్గుపడిపోతూ
కన్నీరుకాయతూ అన్నజవాలు చూడండి:

'ఇటువంటి కష్టకాలాగమైన సాటిలేని వాకాలకు రక్తక్రవవారు
తక్కువవారి అన్నట్లు అంటున్నావు. నీవు నన్ను ఎటువంటిది అను
కుంటున్నావో అటువంటిదానను కాను నేను నా చారిత్రాన్ని
బట్టి అయినా నిమగ్నం ఒట్టుపడుకుంటాను. ఏ కారణంవల రోగిని
స్వర్గ పొందానో అందులో నాకోరిక లేదు. లేదు. దైవమే
అపరాధం పొందుతున్నాడు. కనుక నా స్వాధీనతను దున్నుతు
నావృద్ధతను ఏయంటే లోని. ఆవయవాలు అరాధ్యమైతే పుడు
ఏమి చేయాలను? ఇన్నాల్ల కాపురంలో నాకోలాన్ని నీవు ప్రపంచక
పోలే కాళ్ళరింకా నకించాను. లోకలోతిన్న నన్ను చూసేదానికి
నానుచుంటే ఎప్పుడు పోవడానో అప్పుడే నన్ను విడిచిపెట్టకపో
యావా? విడిచిపెట్టింట్లు అప్పుడే కలుగుదనే నాకుతం నేను చూసు
కుందునే. ఎందుకు ఇంకను స్నేహితులకు ప్రయాసా నీ ప్రాణాలకు
అపానము కనుచున్నావు ఈమాతానికి? కోపాన్నే అనుస
రిస్తూ నీచవుచునుభవించలే శ్రీత్యాన్నే పురస్కరించుకుంటున్నావు
-అంటే ఆదవారు అన్నింతమాత్రాన్నే అనుమానించే నీచవు పనుభవ
నికరి అయినావు- శ్రీ అన్నంతమాత్రాన శ్రీ బాటనే కంటి
న్నావు...

ఆ శ్రీత్యాన్నే పురస్కరించుకుంటున్నావు కాని నా కులాన్నీ
నాచారిత్రాన్నీ అలాగించకపోతున్నావు. ఈ జనులమందు భగ్గ
విడిచిన నేను నాకు యోగ్యమైన గతిఅయిన అగ్నిహోత్రాన్ని

బొందుతాను'. అనడమే చాలానని 'సరే' అన్నట్టు రాముడు లక్ష్మణుని సొంజుచేశాడు. లక్ష్మణుడు నిప్పు రగిల్చాడు. అగ్నిప్రవేశం ఆమె చేసి నిర్మలతేజస్సుతో అగ్నిలోనుంచి బయటకు రాగలిగింది.

ఈవిధంగా పవిత్రతను వ్యక్తపరుచుకున్న నీతను ఆయోధ్యచేరిన తరువాత ఈ ఆదర్శపురుషుడు ఏవిధంగా మన్నించినదీ ఇదివరకే పరిశీలించాను. చాకలిసోటను అపవచన ప్రారంభంకాగానే అగ్ని ప్రవేశం 'ఒన్సెయిర్' అన్నాడు. కాని ఆత్మాభిమానమున్న నీత అంగీకరించలేదు.

ఆప్పుడు లక్ష్మణునితో రహస్యంగా మాట్లాడి దొంగయేర్పాటు చేశాడు. అదీ ఒకే షికారు అని వంకపెట్టి తీసుకువెళ్ళి లక్ష్మణుడు ఆమెను విడిచివెట్టివేశాడు ఎందుచేతను ఈవృద్ధాప్యమూ ఆస్థానమూ! నీతి శ్రీ కనుక. వి సంకయానికి అనకాళం కలిగినా శ్రీ తన పవిత్రతను 'ఒన్సెయిర్' లేని భర్త 'సుప్రీమ్ కోర్టు' లో నిర్ధారణచేసుకుంటూ ఉండాలి అంటే కాదు ఆ 'చీఫ్ జస్టిస్' ప్రజలయెడగ నీ పవిత్రతను దుజువుచేసుకుంటేనే గాని నిన్ను తిరిగి అంగీకరించడము ఏలుకాదు. అని 'జడ్జి మెంట్' చెబితే ఆమె ఏవిధంగానో ప్రజల సద్భావన్ని తిరిగి సంపాదించుకోవాలి. ప్రజాభిప్రాయం! భార్యభర్తల కాపురానికి సంబంధం ఏమిటి! అంటే సంఘంలో శ్రీ ఒకత్యక్తి కాదు. అందుచేత ఆమెభార్య ఆమెఅపభార్య ఆమెకు కాపు 'ఫలూనివాడి భార్య' అనేకదా ఆమెపరువంతా. అందుచేత ఫలూనివాడి భార్య ఇటువంటిది అనే అపభార్య ఆ భర్తకు రాకుండా ఉండాలి. చాకలి

అయినా చనికగా ఒకమాట అనడానికి నీలుకావంత జాగ్రత్తగా శ్రీమత్రం ఉండాలి. శ్రీలక్ష్మ రామాయణం కల్పించిన వింతసిథి ఇది.

స్వామ్యాన్ని నిష్పక్షికంగా ఎంచుకొంటే నీ ఆనంది అందరకూ సమానమవుతుంది గదా! ఇదంతా పురుషులకూ సమానంగా వర్తిస్తుంది అనిమాత్రం అంగీకరిస్తే, నేనొక ప్రశ్న వేస్తాను: రామణ్ణి కూర్చోని భక్త ప్రేమించింది. అతన్ని పొందడానికి అనేక కష్టాలు చేసింది. ఇది ఒకటి. రెండు, సీతావహరణం అయిన తరివార రాముడు విరివంతో గడిపాడు జీవితం ఇలుకుంటిసిథిలో ఉన్నవాడు అనవసరంగా అన్నదమ్ముల పోట్లాటలో కలిగించుకుని అస్థాయంగా వాలిన చంటి తారసు ముగ్ధివుడికి దానంచేశాడు. రెండు చేతులు మారిడానికి ఏ ఆధ్యంతరమూ పెట్టని ఆమె విషయంలో అనవసరంగా కలిగించుకున్నాడు గదా! ఈ రెండు వృత్తాంతాలలోనూ, అతడు పవిత్రంగానే ఉన్నాడు అని సమ్యక నిర్ధారణ కోసం గాముకుకూడా అన్ని ప్రశ్నలకు ఒక సారి చేతులు పెట్టాలి అంటే, రాముడు మగవాడు, మగవాడి పవిత్రత చెడడం ఏమిటి? అనే అతిస్థాయమైన జవాబు వస్తుంది.

ఈ విధంగా నీతిని పురుషులకు ఒకటి, శ్రీలక్ష్మ ఇంకొకటి అని రెండు విధాలుగా విభజించడంలో తయారైన ప్రమాణగ్రంథాలను బట్టి హిందూ శ్రీ అస్థాయస్థితిలో పడిపోయింది ఈ అద్భుతగ్రంథాలు శ్రీని ఈ విధంగా దిగడియడానికి కల్పించిన కల్పన ఎటుకంటిది? శ్రీ, స్వాదయం ఆత్మా శని శరీరం. అందుచేతనే 'ఆమె' భార్య అనగా భరింపబడేది జోతుంది. మగవాడు మీసంమీద చేయకనీ, భర్త అనగా భరించేవాడు జోతాడు-ఆమె ఆదాయాన్ని భరించేస్తా బ్రతుకుతూన్నా

సరే. శేవలం శబ్దంచేతకూడా భరించేవాడు మౌతున్నాడు గనుక అమె నీతనీ, అమె భర్తాన్నీ, అమె ప్రవర్తననీ తనచేతితోనే, తన భార్యతో, తనసుఖానికీ సరిపోయేటట్టుగా తాను నిర్ణయిస్తాడు. వృద్ధయం, అత్తా లేనిదికనుక, తన ప్రశంస తనకు కారానికప్పువుగా మారుతుంది భార్య. వస్తువు తననీతని తాను నిర్ణయించలేదు! అందుచేత వస్తువులకు సంబంధించిన నీతని ఆనుభవించేవారు నిర్ణయిస్తారు. శేవలం వస్తువులంటిది అయినది కనుక, శ్రీ, తననీతని తాను నిర్ణయించుకోలేదు. తననీతని తాను నిర్ణయించుకోలేనివారికి స్వేచ్ఛ పనికిరాదు. పరపురుషుడితో స్నేహంగా ఉండగలిగే స్వేచ్ఛ, నీతివాద్యమౌతుంది! దా శ్రీకి.

తనవద్దదేని నీతికి దిద్దగలిగిన శ్రీ శ్రీకూడా ఉన్నది. అమెకూ అత్తా వృద్ధయం ఉన్నది అని అంగీకరిస్తే ఒకచిహ్నం వున్నది. అత్తకు అంగీకరిస్తే వ్యక్తిత్వం కలుగుతుంది వ్యక్తిత్వం ఉంటే కర్మాధికారం కలుగుతుంది. కర్మాధికారం ఉంటే తనచేష్టలకు తాను తనకే బాధ్యురాలవుతుంది. తనకు తానే బాధ్యత కలిగి ఉండడమే స్వాతంత్ర్యం. ఈరహస్యాన్ని గ్రహించిన బాగ్రతల హిందూధర్మార్థులు 'శ్రీకి అత్తలేదు.' అనే ఒక్క చిన్న సూత్రంతో అమెసమస్తాన్ని సరిపెట్టివేశారు.

ఈ కావ్యంలోని నీత తనభర్తాన్ని తననీతని అడుగుదుగునా తానే నిర్ణయించుకుని కీలం నిలబెట్టుకోగల వ్యక్తిత్వమున్న శ్రీ అయింది. అందుచేతనే పరపురుషుడితో స్నేహంగా ప్రవర్తించగలిగింది. రాముడు అవ్యాయంగా అతనికి ర్తికోసం పెట్టినబాధలూ అవమానాలూ సహించి, భర్తయందగలకు చచ్చుగా లొంగినట్టు, ఆ విధంగా

లోంగడమే పాతివ్రత్య మన్నట్టూ ఎంచినంతమాత్రాన ఈ ఆలోచం
లోని నీర ఉత్తమస్త్రి కాకపోవడంలేదు.

ఇంతకూ ఆసలు వార్తకీరామాయణంలోని నీర కాముడి అవ్యాయు
ప్రసవలకు ఎంతమానుషంగా ఆతనే సిగుపడేటట్టుగా ప్రకరించి
నదో ఇదివరకు తర్కించినభాగాలుకాక, నీర నిర్యాణాన్ని గురించి
తర్కించుకుంటే లోభపడుతుంది. ఆమె నిర్యాణం ఆఖర్ని నిజమైన
రామాయణకథలో విశదంచేస్తాను.

ఇక, 'రాజబునితల తొడమీదను పెట్టకొనడంచల నీరపనితర
చెడిపోలేదా ?' అన్న సందేహాన్ని తర్కించుతాను: రాజబుకు
తనను ప్రేమించి బాధపడి తనకోసం నాశనంకాను సిద్ధపడినవాడు.
అస్థితిలో పాదాలకడి మూర్చపడిపోయాడు. అటువంటి అవస్థలో
అతిన్ని అదరించడం తప్పు కాదు సరేగాదా, అదరించకపోవడం లోపంగా
కూడా గణన కావలసివు టుంది.

సాంఘిక నియమాలకు మూసినీ బానిస లయిపోయిన చిరదృష్ట
వంతులకు కూడా కష్టానికి అనుకునే అత్యుత్తమ స్వాభావికం. ఒక అన్న
శ్మృతనుకునేవాడు ప్రాణానాయస్థితిలో ఉన్నాడు అనుకుందాము;
చూస్తూఉన్న సహాతన బ్రాహ్మణి వృద్ధయమా సహజంగా సహా
యానికి ఈడుస్తుంది మొదట. కాని, ఉత్తిమమానవత్వాన్ని దహనం
చేసి దౌర్భాగ్యత స్వార్థానికి ఉలే అయిన బ్రాహ్మణిఉవా వెం
టనే వెనుకకు లాగివేస్తుంది. సహజమానవత్వాన్ని దిగిలాగే స్వాభావు
రెండవ ఉపాలలో అధిశ్ఠితి అనుకుని భ్రమపడేవాడే కాని వైవిధ్యంగా
సహాతనబ్రాహ్మణుకాలేదు. సహజమైన మానవత్వాన్ని ఖానీచేసే ఈ

నీతి న్యాయములు గర్హించవలసిందేకదా! మానవసహజమైన ఆద
రాన్ని పాడుచేయుటకు అటువంటి వృద్ధయమే ఆశ్రయము పొందు
తుంది అని అంగీకరించినప్పుడు, ఉత్తరమానవత్వాన్ని నీరుకల్గివాని
క్షీరంగానే కాపాడుతున్న వృద్ధయం ఆలోచన లేకుండా సహాయ
నికి దూకుతుంది. అందులోనూ స్త్రీలెవరి ఆదరణకు పూనుకుం
టుంది. దీనిని గ్రహించగలిగినవారికి నీతివర్తన ప్రకృతిగతమైతే
గదా, ప్రశంసనీయమేకదా కౌతుకం.

ఈకథని అంగీకరించినప్పటికీ 'హాపుసు'లో స్పర్శించవచ్చువా?
అనే ప్రశ్న ఉద్భవిస్తుంది. దీనికి జవాబుచెబుతాను: ప్రాచ్యజాతులను
[ఈవాటిని మహానాథులను, భగవంతులను] ఒకనిధమైన దుస్థితికి తెచ్చింది
స్పృహను. ఏదేనిగానూ, ప్రతిభువునుండిస్పృహ ఒక్కఉత్త
రాన్నే కలిగియున్నది అనే అర్థం కనిపిస్తుంది. స్పృహ స్త్రీలు
ధియపడేటట్లు చేయడం. లింగ కీలము, గ్రహము, కలిగినభి
సహితం క్రిందయందులో తప్ప ఇంకెప్పుడూ ఉద్భవించగలగల
ఉంటే కలిగే ఆలోచనానికి భిన్నంగా ఈస్పృహ ఇంత ప్రాముఖ్యత
కలిగించడం. దీనివల్ల ప్రాచ్యసంఘాలలో కలిగినమార్పు చూడండి!
ఎదిగినమార్పుతో తల్లిగాని, ఎదిగిన చెల్లెలిని అన్నగాని స్పర్శించడానికి
కాగిలిండుకోడానికి సాహసించలేకున్నారు. అంటే, మితిమీరజేసిన
ఈస్పృహ సహజమైన మాతృత్వాన్నీ భ్రాతృత్వాన్నీ ఒక దుర్భరమైన
రూపానికి మార్చినట్లు ఉన్నది అన్నమాట. ఇది ఎంతసిగ్గుపడవలసిన విష
యం! తాను ప్రేమించినవారు ఒకకోర్కెతో తనను స్పృశించినప్పుడు
తప్పు ఎ యితరస్పృహ కలిగి స్పృశించకుండా చేయాలిగినప్పుడు
తన సైతిలేనితాన్ని ఎంత వృద్ధిపరచినవార మవుతామ!

ఇది అంగీకారమైనా సాధ్యమా? అనిపించుతుంది. ఎందుకు సాధ్యంకాదు? ఏదిదుస్సాధ్యం చేస్తామో దానికై మోహపడడం మానవ్యభావం. ఇందుకు తార్కాణాలు చూపుతాను.

1 తెల్లవారిలో ఒక వింత ప్రకృతి ఉండేది: కాళ్లు విభాగమూ కనబడకుండా మేడేళ్లు తొడుగు గోడల వారిలో త్రీలకు పురుషులకు అభ్యాసం. నిరంతరమూ పొటించడంవల్ల ఈ అభ్యాసం మర్యాదగా మారింది. చివరకు ఏసితి వచ్చినదంటే: మేడోళ్లు లేకుండా నగ్నంగా చుడమకీలలు కనిపిస్తే వారికి రతిఉద్రేకం కలిగింది. చుడమకీలలకు ఈ ఉద్రేకానికీ ఏమి సంబంధం అని బుద్ధిమంతులు ఆలోచిస్తే సంఘ నియమాలవల్ల మానవప్రకృతిని ఎంత నీచరకు దింపాలిమో వివరమౌతుంది.

2 మళయాలక్షలోని త్రీలు కవిలు తొడగడం పట్టింతుకొడు వారివత్తులు నన్నంగానే ఉంటవి. ఆ స్వకృతి అక్కడి పురుషులకు వికృతం కావడంలేదు.

3 దృష్టివంటిదే స్పృహకూడా. పాశ్చాత్యులు, త్రీలు పురుషులూ స్పృహకు ఏకధాను ప్రాముఖ్యతను కల్పించుకొలేదు త్రీలు ఏ వికారాన్నీ పొందకుండా ఏపురుషులతోనైనా కలిసికూర్చుంటారు, ప్రయాణాలు చేస్తారు వారిని మెట్టుకుంటారు, ఈ దేశత్రీలు వాడిలి పోవలసిందేనా అ. కటి కైర్యసావాసాలకు.

మనత్రీలను పురుషుడిస్వృ మనస్సునీ నీతిని ఇంత కలవరపెట్టేటట్లు చేయడంవల్ల సాంఘికంగా త్రీ నీతి అన్యాయమైపోయింది త్రీ పురుష బాంధవ్యంలో పండేంద్రియాలూ ఒక్క ఉద్రేకానికే

కారణభూతంగా భావించడంవల్లనూ, స్పృశకు ఇన్నివిధాల లాంగి పోవడంవల్లనూ శ్రీల స్వాతంత్ర్యాలు కట్టుబడిపోయినై.

స్పృశ మానసికవికారమూ పన్నిహితం. ప్రతిస్పృశ మానసిక వికారాన్ని కల్పించినప్పుడు ఆవ్యక్తినితీ కళ్ళెమవుతుంది. మానసిక వికారం కలిగినప్పుడు స్పృశులు అనుభవవేద్యంగాడం ఉత్తమవుతుంది. అంటే స్పృశకు మానసికవికారాన్ని లాంగదీసినవారు ఏవ్యామాతారు. మానసికవికారానికీ స్పృశు లాంగదీయగలిగినవారు నైతికంగా ఉత్తమస్థితిని పొందినవారు ఔతారు.

శ్రీ, కేవలం శరీరమేకాదు. ఆమెకూ వ్యావయం ఉన్నది. ఆత్మ ఉన్నది. శరీరానికీ సంబంధించినది స్పృశ వ్యావయానికీ సంబంధించినది కామం ఆత్మకు సంబంధించినది ఆధ్యాత్మికజిజ్ఞాస స్పృశకు కామాన్ని, కామానికీ ఆధ్యాత్మికతనూ లాంగదీసిన వ్యక్తిగాని. జాతిగాని నైతికంగా అధమస్థితిలో ఉన్నట్లు ఎంచక తప్పదు.

నోగ కారణంకానిస్పృశ శరీరపరిత్రతను బాధించలేదు మానసిక వికారాన్ని కల్పించి స్పృశు శరీరం పాటించనక్కరలేదు అప్పుడు మానసికపరిత్రతను బాధలేదు శ్రీ కేవలం శరీరమే కాకుండానూ ప్రతిస్పృశకూ ఆమెమనస్సు కలవరపడే అసహ్యాస్థితిలో ఆమె లేకుండాను అంటే, స్పృశవల్లను ఆమె పరిత్రత ఏవిధంగానూ భగ్నంకాదు ఇది సత్యమైతే ఆమె పరపురుషుల స్పృశకు భయపడి సంచరించవలసిన ఆగస్త్యం లేదు ఈకాణాలను గ్రహించి ఈఅశోకం లోని నీతిను అర్థంచేసికోగలిగితే ఆమెప్రవర్తన ఉత్తమంగానే కనిపిస్తుంది

ఈ కౌవ్యన్ని గురించి వాలుగుమాటలు: స్వయంవకమూ, అతుండు
 రామరాక్షసులు నీతిని కలుసుకోవడమూ; రాక్షసుడు నీతారాయులను
 లంకకు ఆహ్వానించడమూ; కిబకికథ కొంచెం ముందుగా గట్టించ
 డమూ వాల్మీకి కావ్యంలో లేనిది. ఈ కల్పనలవల్ల కౌవ్యపోషణకు
 ఎక్కువ ప్రయోజనం కలిగింది అనిపిస్తే అదే సమర్థమైంది ఆ మార్పు
 లను. ఇంతకన్నా ముఖ్యం, రామాయణాలకు కరుణంగా రాక్షసుణ్ణి
 పానుభూతతో చిత్రించడం. ఇందుకు కావణాలు ఇదివరకే పోలియ
 తేకాను. రామాయణకల్పనలలో రాక్షసుణ్ణి సమర్థించడంలో నేను
 రామునికిగాని, నీతికుగాని, ఏ భూపాలు సృష్టించలేదు. వైగా ఈ
 కావ్యంలోని నీతారాయులను రామాయణాలలోకన్నా ఉత్తమియి
 లుగా, ఎక్కువ సంఖ్యలుగా, ఉదాత్త స్వభావులుగా, మానవ
 పరిణామంలో ఉత్తమస్థాయిని పొందిన శక్తిని నిండు లేజన్నును గ్రహిం
 చిన పవిత్రాత్ములనుగా నిర్మించడానికి మర్పించాను.

జీససును గురించి మీ ఆభిప్రాయం ఏమిటిఅని గాఢీజీని అడిగితే,
 ఈ విధంగా జవాబునిచ్చాడు: 'జీససులో చాలా ఉత్కృష్టమైన ఆశ
 యాలు గోచరించని వాటిని లక్ష్యాలుగా ఎంచుకోవడం మానవజాతికి
 ఉత్తమం. జీససును గురించి నా ఆభిప్రాయం ఇంతే. జీససు అనే
 వ్యక్తి ఒకప్పుడు ఉన్నాడా లేదా అతన్ని గురించి వాసిని వారెలు
 నిజమలా. అన్న విషయాలలో నాకు ఎంతైనా నిమిత్తంలేదు.
 రేపు ఏ పరిశోధనలవల్లనైనా బైబిలులోని జీససు కేరలం కల్పన అని తేలి
 నప్పటికీ జీససుకు నేను ఇంతవిలువనూ ఇస్తాను' అన్నాడు. క్రైస్తవ
 ఘటన జీససుగల హిందువులకు రాముడు. రాముడు కేరలం చరిత్ర
 పఠించేవారికే సంబంధించినవాడు కాదు. హిందూసంఘటితమంతా

అల్లుడున్నవాడు. అంటే హిందూ సంఘం ఆశీర్వాదములలో
 లక్ష్యంగా చూసుకుంటూంది ఈ చరిత్రను. అందుచేత రామాయణం
 మొదలుకొంటేరకూ మానవమానసికవికాసం పొందిన పరిణామం
 దృష్టిలో నీతారాయరావణుల పరిస్థితులలో చిక్కుబడినవారు ఏవి
 ధంగా ప్రవరించడం ఉత్తమమో? రామరావణులవలె చెందు భిన్న
 ఆశయాలకు వైరుధ్యం కలిగినప్పుడు వ్యక్తులు ఏవిధంగా ప్రవరించ
 డం న్యాయమౌతుందో ఆ విధానాన్ని అవగాహనకై యత్నించాను.
 గాంధీజీ చెప్పినట్లు ఉత్తమచరణాలుగా ఎంచగలిగిన జీవితాలు శేవలం
 చరిత్రాత్మకాలేకావు ఏదా! నాటికి నూతన అర్థకల్పనచేయడం నిత్య
 సూరినత్యాన్ని నాటికి ఆనాదించడమే గదా!

విరోధినైనా సానుభూతితో గ్రహించేటట్లుగా మానవవృద్ధ
 యంతాని దాక్షిణ్యాది మహత్తరగుణాలను వినియోగపరిచేటట్లు
 చేయడము, ఉత్తమమానవత్వానికి సరియైనదారిని చూపడంకా!

అసలుకథ

వార్షికరామాయణంలోని కొన్ని ఘట్టాలను బట్టి ఊహిస్తే అసలు
 ఈ విధంగా గోచరిస్తుంది: దశరథుడు శ్రీరాముడు. ఆయనకు
 కైకకుమారులు. కైక ఈ దేశాధీశుడు. ఆమె రాహుళదేశంలోని
 గిరివజ్రపురంరాజా కుమార్తె. ఇప్పుడు బెలూచ్ ఆఫ్ఘనిస్తానాలలో
 చేరినది ఆరాజ్యం. కైక అనే పేరుకూడా 'కైకాస్' 'కైకారాద్'
 అనే పేరులకు దగ్గరగా ఉంటుంది. కైక పరాయికనుక సేనా దళ
 రథునికి వలపుభార్య అయింది. రాముణ్ణి పట్టభద్రుణ్ణి చేయబోతే కైక
 ఏ విధంగానూ మూడలేదు. కొని మందర ప్రేరేపించింది. మందర

తైత్తిలో అరణ్యంచ్చిన దాని. అమె ఈవిధంగా ఉపదేశించిన
పుంటుంది: 'ఈదేశానికి వనం ఏకాదశి పరాయణాశ్రమం. నీవు దశ
రథునికి వలపుభార్యకైనా రాముడు రాజయితే ప్రామాణ్యకావల్యఅధి
కారి అవుతుంది. ఇకముందు నిన్ను నీ సంతతికి ఈ దేశములు కృషికిరిం
చకమాడరు. అందుచేత వివిధంగాకైనా రామునికి తప్పించి భరతునికి
రాజ్యం వచ్చేటట్లు యత్నంచు. ఈవిధంగా నీవు చేయకపోతే,

హృష్టాఖలు భవిష్యన్తి రామస్య పరమాః శ్రీయః

అప్రహృష్టా భవిష్యన్తి క్షుద్రాస్తే భరతక్షయః.

'రామనిర్మయైవైశ్రీలు సంతోషిస్తూఉండగా, భరతునిభార్య
కైన నీకోడళ్లు సంతోషంలేకుండా ఉండవలసి వస్తుంది' అని.

మందరతర్కం తైత్తియమనమృత మార్పుకెచ్చింది తైత్తిపట్న
నెగ్గింది. దశరథుడు రాముణ్ణి ఎంత ప్రేమించినా ముద్దులభార్యకు
లొంగిపోయాడు. ఇందువల్ల రాముడు రాజ్యభిష్టుడైనాడు. ఈచార్త
గిరిప్రజప్తరంలో తాతగారియింటనున్న భరతునికి తెలియగానే చచ్చాడు
కాని తల్లిఅభిప్రాయాలతో అంగీకరించలేదు భరతునిప్రార్థన రాము
డూ వివరేడు. అందుచేతను ఆరణ్యవాసం సాగింది. రాముడు అనా
ర్యులను జయిస్తూ లౌక్యదిగ్విజయం ప్రారంభించాడు. రావణునిసంగతి
విని అతన్నీ జయించకలెననే ఆశ రామునికి కలిగి ఉండవచ్చును
లేపోతే ఏదీత్రకుటుంబంలోనో నుఖంగాఉండక దక్షిణప్రయాణం
పెట్టుకోవలసిన అవసరమూ, అనవసరంగా రాక్షసతెగలవారి సందరిని
వీలున్నంతవరకూ అర్యమునుల అర్జీలప్రకారం చంపవలసిన అంత్యమూ
కనిపించదు.

లంకాపట్టణం రాజధానిగా రావణుడు దక్షిణదేశాలను పాలిస్తున్నాడు. అతడు మహాబలవంతుడు. అతని రెండుభుజాలు పదిభుజాలతో సమం. అతని ఒక్కమెడ పది మెడలతో సమం. ఇదికాక అతనితెగ వారు కాన్త్రపాథంతో అనేక యంత్రాలూ విమానాలూ నిర్మించుకుని మహాబలవంతులై అనుభవిస్తున్నారు.

తనవారిని రాముడు అవ్యాపకంగా బాధిస్తున్నాడన్న సంగతి విని కూడా రావణుడు కలుగజేసికోలేదు కాని సీత సౌందర్యానికి చక్రబాజు అయిన అపహరించాడు అతిమర్యాదగా అమెను గౌరవిస్తూ శరీరవాంఛతో తృప్తిచాలదు వాధవ్యపత్నివి కమ్మని బ్రతిమాలుకున్నాడు ఒకనక్కన గడువు ఇవ్వ, అన్నది అమె అందుకు అంగీకరించాడు.

ఈలోపున రాముడు వారిని అధస్తంగా చంపి తారనూ రాక్షాసీనులగ్రీవుడికి ఇచ్చి అవిధంగా వానరసహాయ్యాని కూర్చున్న లంకాప్రవేశించాడు. యుద్ధం సిగ్గుమైనప్పుడు రావణుడు తనవారి సలహాను ఆడిగాడు 'సీతను రామునికి ఇప్పుడు ఇచ్చివేయడము భయపడి తొంగడమనిపించుటయిది అవిధానం పనికిరాదు' అని పౌరుషాన్ని పురికొల్పాడు కుంభికరుడు.

విభీషణుడు రావణుని చిన్నతమ్ముడు. లోపలలోపల గోతులు తవ్వే తంత్రగొట్టు. ధర్మాన్ని పురిస్కరించుకొన్నట్టు, 'సీతను తుమా పణపూర్వకంగా అర్పించకపోతే రాముడు సర్వహానం చేస్తాడు' అని బెదిరించాడు. 'ఇంత పిరికిగా క్రతుపక్షం పలుకుతావా?' అని రావణుడు అంటే, 'రాముడి బాణాలు నీ శరీరాన్ని బాధిస్తూ ఉండగా చూడలేనుకనుక ఈవిధంగా నీ తేమాన్ని ఎంచి చెప్పుకున్నాను. పోనీ

నీకు ఇష్టంలేకపోలే, నీకే జయమూ కుభమూ చేతురుగాక అని
 కోరుతూ నేను ఎక్కడికైనా పోతాను వ్యతిరేకంగా పలికే నేను
 లేకుండా నీవు సుఖంగా ఉండు. అని అన్నమాట మహాప్రేమా అధి
 మానమూ ఉన్నట్టు మాట్లాడి. ఎక్కడికో పోదేమిట్టు వంటకల్పించు
 తుని లంకాపట్టణాన్ని దాటి తిన్నగా రామునిదగ్గరకు చేరుకున్నాడు
 ఈ ద్రోహి. 'రావణుణ్ణి జయించేమా'మా. లంకాపట్టణరహస్యాలూ.
 నీకు చెబుతాను, నన్ను అనుసరించి నీపక్షంలో చేర్చుకో'మ్యని
 రాముణ్ణి ఆశ్రయించాడు. ఇదికూడా రాక్షసకత్తె, నీకు మనసా
 ప్యాల గ్రహించి రావణునికి తెలియజేస్తాడు అంగీకరించద్దని సుగ్రీ
 వాదులు ఆధ్యాత్మికపెట్టినా చూపుకుంటరాముని ఆతిన్ని చేర
 దీకాదు. పైగా ఆతడు నీవ భావన కాగిలందులకున్నా నీకు అన్ని
 రహస్యాలూ చెప్పే వయగిందులకున్నా అనినీ ఒక అవ్యాకుమైన
 వాడూండేకాదు: 'రావణుణ్ణి కుట్రచేవాళవడేసి నిన్ను లోకకు
 రాజును చేస్తాను' అని. ఇందినిమిత్తమే భాత్యదోహనికీ పూను
 కున్నాడు కనుక కేళీపణుడు రావణుణ్ణి వధించే సూత్రాలన్నీ రాము
 నికీ తెలియజేసి సహాయపడ్డాడు. ఈ తంత్రాలవల్లను రాముడు రావ
 ణుణ్ణి చంపే జయించాడు.

నీతివైన ఆనుమానం కలిగి ఆమెను దూషించి పొమ్మన్నాడు.
 పౌరుషవంతురాలైన నీతి ఈ చేదరింపునకు లొంగి నిశితంగా నట
 యగా జవాబుచెప్పి తనపరితరను ప్రకటించుకుంది. ఆమెను ఆంగీక
 రించక తప్పిందికాదు రామునికి. దిగ్విజయంనీవచ్చిన నీజయను కోరు
 కులవలె ఆయాధ్యకురాగానే ర సుల్లప్రజలు సంతోషంతో అహ్వనిం
 చారు. భరతుడు రాజ్యాన్ని అప్పగించాడు. అంతా సుఖప్రదంగాఉన్నది.

కాని ఇంతలో ముగియలేదు; రాముని ప్రతాపపుకథా, నీర ఆస్వా
యపువాదలూ. నీర గగ్గవతి అన్న సంగతి తెలిసింది. ప్రజలలో ఆప
వాదులు బయలుదేరినవి. కారణం: వివాహకాలం నాటికి నీరవయస్సు
8 అని, 12 అని, 18 అని, అభిప్రాయాలు ఉన్నవి. 8 అని అంగీక
రించేమాతాము. వివాహవంత్రం తొమ్మిదిసంవత్సరాలు ఆయాధ్య
లోకాపునం, తరువాతి పదమూడేళ్లు వనవాసం, లంకలో ఒక సంవ
త్సరం ఇంతకాలంలో ఒక్క సారి కూడా కలగని శిశుత్వస్థి కొంత
అపవాదులకు కారణమైపోయింది. కేవలం కర్తవ్య అవేక్షిస్తూ తన
యెడల ఏ ఆస్వాయానికైనా వెరవని రాముడు, ఈ పరిస్థితులలో
వీధిధంగా ప్రవర్తిస్తాడో నీర గ్రహించి 'కొంతకాలం మునుల ఆశ్ర
మంలో ఉంటాను' అని కోరుకున్నది. రాముడు అంగీకరించక, ప్రజ
లయెడ- మళ్ళీ అగ్నిప్రవేశం చేసి పవిత్రత ప్రకటించుకొమ్మన్నాడు.
అపవాదులకు అవకాశం నిజంగా ఉన్నప్పుడు అగ్నిప్రవేశం తానే
కోరి చేసింది; కాని ఈనాటి భర్తృప్రవర్తన నీచంగానూ ఆమానుషం
గానూ తోచింది. అందుచేతను అంగీకరించలేదు. ఆమెయెడల ఏమీ
చెప్పని రివాస్యంగా లక్ష్మణునివ్వారా ఆమెను అడవులపాలు
చేశాడు.

ఒంటిగా అడవులలో అల్లాడతూఉన్న నీతిను వాల్మీకి అదరిం
చాడు. వాల్మీకి ఇంటుని మిత్రుడు. నీతివ్వారా కథనంతా విని, ఆమెకు
స్వాయం జరిగేవిధానం అలోచించి, రాముణ్ణి కీర్తిస్తూ నీరపడిన
పొట్టును జ్ఞప్తికొస్తూ రామకృష్ణుని వ్రాసి, లవకుశులకు ఆకథను శేర్షి
వారితో రాముణ్ణివర్పించి, కుమారులతో తానూ కథలో అభినయించి
ప్రేక్షకులను నీతిపరింగా అభిమానులనుగా చేశాడు. వాల్మీకి రామాయణ

రచనకు ఇదే కారణమనడానికి ఒక ప్రబలమైన ఆధారం కనిపిస్తుంది. చార్మీ మహాకవి. ఆయన కళానిర్మాణ ఆద్యుతమైంది. తనలక్ష్యాల ప్రకారం లోపమున్నవి ఆనడానికిపీలులేని భార్యను, భ్రాతను, భృత్యుణ్ణి మిత్రుణ్ణి సీతాలక్షణహనుమద్విభీషణులలో నిర్మించిన చార్మీ, రాముని ప్రవర్తనలో ఇదివరలో గేను విమర్శించిన పెద్దలోపాలను, లోపాలుగానే ఎంచుకు ఉంచినవయవలెను ? అనే ప్రశ్నకు ఒక్కటే జవాబు కనిపిస్తుంది. రాముడు సీతయెడల తన కాళివ్యాన్ని అనగావాన చేసుకుని ఆమెను తిరిగి అంగీకరించాలి. అహ్వనించాలి. ఇది తనరచనకు ప్రధానోద్దేశం, పర్యవసానం. రాముని ప్రవర్తనలోని లోపాలను బహుళకౌరువలెను ఆయన యెంచిన ప్రయోజనం చెడిపోతుంది. అనుకున్నట్లు రాముడు పశ్చాత్తాపపడి సీతను అహ్వనించాడు. ఈ స్వాస్త్యపరుడైన సీతతోనూ, విశవహనుడుర్వాసని ముక్కునకు తగిలివాడంతోపాటుగా తోకను అడించి దానికి నాలుక తగిలించే ప్రజలతోనూ ప్రాణం విసిగిపోయిన ఆ ఆభిమానవతి. తన పిల్లలభవిష్యత్తు ఆమకూలం కావడానికి, రాముడు తన అశ్వాయాన్ని తాను అనగావాన సీతోదానికి మాత్రమే ఇంతవరకూ జీతం ఓడికట్టి ఉన్నది. అందుచేత సభకు దిగించగానే ఆతనికళ్ళయెడరనే దీనితాన్ని అంతంచేసుకుంది.

సీతను రాముడు స్వీకరించేందుకు ఉద్దేశించి వ్రాసినప్పటికీ, నిర్లసలలో ఆద్యుతమైన కవిత్వపుర్రోడలతోనూ, తమ ఆర్యపక్షాన్ని సమర్థించడంలో ధర్మనూత్రాలను ప్రవేశపెట్టడంలోనూ రామాయణానికి మహానిలవను కలిగించాడు చార్మీ.

వాల్మీకి సృష్టించిన నీతారాములను చాలామంది ఎరగరు. ఆర్య
 ప్రచారంవల్ల ఈ కథకు సంఘంమీద పలుకుబడి పెరుగుతూఉండడం
 గ్రహించి కొద్దులు తమ నూత్రాలకు అనుకూలంగా ఈ కథనే 'దశరథ
 జాతకం' అని వ్రాశారు. ఆ కథలో నీతారామునిచెల్లెలు అన్నారు.
 వాల్మీకి రాముణ్ణి మానవుణ్ణిగానే వర్ణిస్తే, ఎరతోమహానుభావులు 200
 బి. సి. తరవాతను వాల్మీకి కృతిని దిద్ది అపూర్వకల్పనలు దానిలో
 చేర్చించారు. ఇది కృష్ణుడితోపాటు రాముణ్ణి అవతారంచేయడా
 నికి, భారతంలోని 'రామోపాఖ్యానం' తరవాతి జరిగినపని. ఈ పని
 భూమిచేతాన తరువాత పురాణాలను సృష్టించినవారు. ఈ తరువాత
 రామాయణం అనేకమాపాలు పొంది వాల్మీకికూర్చిన 8,000 అనుష్టు
 ప్పలు 25,000 గా పెరిగింది. అటుపిమ్మట బౌద్ధులపద్ధతిని అనుస
 రించి తెష్టవులు రామాయణానికి పంకనామాలు పెట్టి తమ మతానికి
 'పేటెంటు' Patent చేయించుకున్నారు. రాముడిచరిత్రను తెను
 గులో వ్రాసినవా రెవ్వరూ వాల్మీకిని సరిగ్గా అనుసరించలేదు.

రా మా య గ క థ:

1 ఆదికావ్యం

వార్షికీకృతం-8,000 అశ్వుపలు- శైవ్యసంపాదితం

2 దశరథజాతకం

[బౌద్ధులది]

3 రామోపాఖ్యానం

[భారతంలోనిది]

4 పురాణాలలోని రామకథ

[పద్యపురాణం మొదలైనవి]

5 అధ్యాత్మరామాయణం

6 కాళిదాసువాటికో, ఆ తిరువారనో ఇంచుమించుగా

25,000 వరకూ పెరిగిన గ్రంథం

రా మా య గ వి మ స్స కు లు :

శైవ్య

వీబర్

మ్యూర్

వీలర్

హాప్కిన్స్

14914

A G PRESS,
BEZWADA